

S. JEREMIÆ,

VIRGA VIGILANS ET OLLA SUCCENSA

Occasione

Terribilis nuper visi

COMETÆ,

proposita, & illustrata

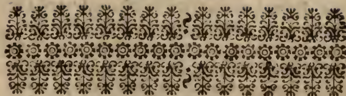
à

JOH. HENRICO URSINO.

NORIMBERGÆ,
Sumptibus Hæredum JOHANNIS TAUBERI.
Typis CHRISTOPHORI GERHARDI.
ANNO M. DC, LXV.

A & Ω.

PROOEMIUM.

I.

GLadium vindictæ justus scelerum ultor DEUS triplici modo gestare perhibetur: 1. *In vaginâ*, accinctum femori; dùm, quamvis armatus jàm, tamen adhuc patiens, peccatorum Conversionem exspectat, malens ipsorum pœnitentiam quàm pœnam, Psalm 45. v. 4. 2. *In ore*, nudatum; dùm bellum palàm impœnitentibus indicit, & supplicia, quæ sceleribus debentur, comminatur, quâ Verbis, quâ signis terribilibus: quæ tubæ instar creaturas in prælium adversus rebelles excitant & ad arma vocant; quædamq. *Cœli Lingua*, ut Stellam Magorum Ducem appellavit S. Augustinus, Apoc. I. v. 16. cap. 19. v. 15. Denique 3. strictum & acutum *vibrat manu*, cùm jam inexorabilis quodammodò furit, & implacabiliter fecit obvios quosque:

Namq; injustorum justos mala ferre necesse est, ut est apud S. Prosperum, Psalm. 7. v. 13. 14. Deut. 32. v. 40. 41. Ezech. 21. v. 9. & antè 3.

2. Ea verò perditorum hominum socordia & securitas est, ut neque paternis blanditiis se duci, neque severis comminationibus flecti, neque horrendis suppliciis frangi patiantur; dùm tandèm planè efferentur, brutescant, & in exitium, quod merentur, eant præcipites. Ità iisdem mediis quibus boni meliores fiunt, mali evadunt pejores:

Limus ut hic durescit, & hæc ut cera liquescit,
Uno eodemq; igni!

3. Neque hoc impiis accidit sine tremendo, sed justo, DEI judicio: Verè enim dictum est; *neminem celeriùs opprimi, quàm qui nihil timeret, & frequentissimum initium esse calamitatis, Securitatem.* Scilicet *cùm fata jam prævalent consiliis, omnemq; animi aciem præstinguunt: Quippè ità se res habet, ut plerunq; quibus fortunam mutaturus est DEUS, consilia corrumpat*, Vellejus Paterc: l. 2.

4. Nostra tempora nec accusare, nec deplorare libet. Utrumque vulgare & tralaticium est: nulliq; hîc disertiores sunt, quàm qui non vident *id manticæ quod in tergo est.* Qui nuper in cœlo fulsit Cometa, quamvis terribili face omnes ferè gentes, spectatoresq; toto orbe adverterit & affecerit; tamen à plerisque jam susque deq; habetur: nec desunt qui omnes artes advocant, ut doceant hæc naturæ abortantis portenta contemnere. Neque vituperandi essent, qui inveteratæ forsan superstitioni cuperent opponere remedium; nisi quo collyrio oculos parant ad acutiùs cernendum

dum inungere, eodem omninò extinguerent, & ut veteri verbo dicam, *elucificarent*.

5. Absit à Christianis mentibus profana vanitas. Non metuamus *Cæli signa*, uti qui non metuunt DEUM, Mundi fabricatorem & judicem. Tutiores tamen sunt qui timent dubiâ mente, quàm qui temerè feruntur securâ. Naturam magistram de talibus possumus rejicere; quia tacet; & non audire experientiam; quia fallax, aut incerta est: Quid Divina Oracula? quæ & clamant, & neque falli possunt, neque fallere? Quid deindè rerum nostrarum quis status, temporum quæ conditio sit, an ignorare possumus, ut pueri? aut non videre, ut cœci? Nihil mali prænuncient isti in Cœlo ignes, si nihil est, quod jure metuamus: imò aliquid boni, si quidquam sperare audemus.

6. Verùm, ubi Divina extant de Cometis Oracula? Dicam, cùm priùs *de Geminâ S. Jeremiæ Visione*. Hanc videre DEumq; audire interpretem, operæ erit pretium. Posteà statuat quisque quod animo allubescet: Suum cuique pulchrum, mihi meum. Eventus judicium comprobabit.

Visio S. JEREMIÆ, Cap. 1. v. 11. & seqq.

7. Versio vulgata: *Et factum est Verbum Domini ad me, dicens: quid tu vides* Jeremia? *& dixi; Virgam vigilantem ego video.*

v. 12. Et dixit Dominus ad me; Benè vidisti: quia vigilabo ego super Verbo meo, ut faciam illud.

v. 13. Et factum est Verbum Domini secundò ad me dicens: Quid tu vides? & dixi; ollam succensam ego video, & faciem ejus, à facie Aquilonis.

v. 14. Et dixit Dominus ad me; ab Aquilone pandetur omne malum super omnes habitatores terræ.

v. 15. Quia ecce Ego convocabo omnes cognationes regnorum Aquilonis, ait Dominus, & venient, & ponent unusquisq; solium suum in introitu portarum Jerusalem, & super omnes muros ejus in circuitu, & super universas urbes Juda.

v. 16. Et loquar judicia mea cum eis, super omnem malitiam eorum, qui dereliquerunt me, & libaverunt Diis alienis, & adoraverunt opus manuum suarum.

Hanc interpretationem cum fontibus & aliis versionibus, inter explicandum, conferemus, compendii gratiâ.

8. Præmitto autem, oblatam visionem istam Prophetæ nostro in ipso vocationis Divinæ initio: *Anno* scilicet *Regis Josiæ XIII.* quo ipso *Nabuchdonosor M.* Babyloniorum Rex, junctis cum Prosocero *Cyaxare* Rege Medorum, cujus Neptim in matrimonio habebat, viribus, *Nineven* Assyriacæ Monarchiæ Metropolin, cepisse, & tandem evertisse post annos aliquot, fertur: vide quæ ex diversis Chronologis dixi, in Isagogâ p. 169. 170. & h. l. Cornel. à Lap. Illud indubium, incidisse hanc visionem

ſionem in primordia ſurgentis Monarchiæ Babylonicæ, quam DEUS ideò voluit ſuſcitare & extollere, ut faſtum & inſolentiam Regni Judaici deprimeret. Evénit hoc annis pòſt XL. occupatâ à Babyloniis Hieroſolymâ. Hic viſionis noſtræ fuit eventus.

9. Eam, ut per partes explicemus, conſiderabimus 1. *Materialiter*; Quid viderit Propheta? 2. *Formaliter*; quo fine? & quæ viſionis ſignificatio fuerit?

De PRIMO: Quid viderit Jeremias.

Duo indicantur; inter ſe tamen, ut fine & ſignificatione, ità & tempore ac loco conjuncta; *Virgam* primò *vigilantem*; *ollam* deindè *ſuccenſam*, vidiſſe ait.

10. Virga vigilans in fontibus Hebraicis eſt, מקל שקד *Makkel Schaked. Makkel propriè Baculus, voce videlicet non abludente ab Hebraâ, M. cum B. ejusdem organi elemento permutato*, ut ait Marinus in Arcâ Nohæ. Avenarius conjicit per literarum Metatheſin hinc dictum *Calamum.* Derivari videtur à *Kalál*, q. d. baculum *levem*, qui manus geſtantis non oneret, aut & lævem, *lævigatum*, politum: quales ſibi è lignis decorticatis faciebant *paſtores*, Gen. 30. v. 36. 1. Sam. 17. v. 41. Zachar. 11. v. 7. &c. Ponitur etiàm pro baculo, *Viatorum*, Gen. 32. v. 10. Exod. 12. v. 11. *equitantium*.

tium, Num. 22. v. 27. & pro *Sceptro Regio*, Jerem. 48. v. 17. cum epitheto, *baculus gloriæ*. Quid inter sit inter, מטה *Matte*, פלך *Pelech*, שבט *Schebbet*, משען *Mischan*; quibus ferè nominibus ista gestamina manuum, quæ vel dignitatis insignia, vel gressuum fulcra, vel defensionis, aut aliorum instrumenta sunt, ab Hebræis appellantur, inquirere non est hujus loci.

11. Epitheton baculi *Schaked*, à radice *Schakadfestinavit*, *sedulus fuit*, *maturavit*, *vigilavit*, varias admittit interpretationes: propriè *amygdali* nomen est, ut dixi Arboreti Bibl. cap. 31. ubi de h. l. Jeremiæ. Hinc LXX. habent βακτηρίαν καρυΐνην, Theodotion, ἀμυγδαλίνην, Aquila & Symmachus, γρηγοροῦσαν, ut Vulgatus, *Vigilantem*. Cætera mox dicam, & expendam.

12. Venio ad ollam succensam: סיר נפוח *Sir naphuach*, Hebr. *Sir* vas coquinarium rotundum significat, in quo ad ignem admoto, carnes & pulmenta coquuntur. Vulgatus *ollam* & Græci λέβητα habent. Levitæ 2. Paralipom. 35. v. 13. dicuntur coxisse, *sanctificata*, hostiarum carnes, *Bassiroth*, *ubaddvadim*, *ubazzelachoth*, in *lebetibus*, *cacabis*, *ahenis*, *ollis*, *caldariis*, &c. LXX. habent ibi χαλκεῖα καὶ λέβητας: hîc verò λέβητα ὑποκαιόμενον. Vocabulum tamen *naphuach* propriè indicat, *exsufflatam*, quod quidam *ebullientem*, *ferventem*, vertunt: Emphasis est in Hebræo: q. d. ollam aheneam, circumdatam flammis, easq; q. undique eructantem, ut fit, cùm vehementi flatu inspi-

inspiratur. Causa ponitur pro effectu, ut Jobi, 41. v. 12. Esa. 54. v. 16. Ezech. 22. v. 20.

13. Hinc colligo vidisse Prophetam nostrum in cœlo

COMETAM.

Quod ut obtineam, 1. præmitto; *visionem hanc non fuisse imaginariam, sed externam, sensibilem*, oculis ipsius objectam; quomodò Moses vidit Rubum ardentem, Exod. 3. v. 2. Verba clara, bis vidisse, significant. Neque ulla apparet ratio, cur à propriâ verbi, *videre*, significatione recedendum sit? Imò contrà est, quod à certo cœli cardine vidisse advenientem ollam dicitur. Quid opus erat, ut imago hæc in imaginativâ efformaretur? aut quomodò depingi potuit? quàm multa hîc addenda & inserenda verbis Prophetæ, ut hæc per imaginationem oblata intelligantur? Scilicet: & cum Dominus imaginationi meæ formam, primò baculi, deindè ollæ, impressisset, sivè per semetipsum, sivè ministerio angeli alicujus factum est Verbum ejus ad me, dicens: Quid vides? id est, oculis feriantibus & otiosis, quam imaginem animo concepisti? vel ut apud Ghislerium est; *quidnam est illud, quod Prophetarum more imaginariâ visione intueris?* aut ut apud Castrium; *ostenso spectro, hunc ad me sermonem fecit Dominus*, &c. Talia interponere nulla urget necessitas. Potuit enim videre oculis corporeis, ut cœlum ipsum, verso vultu in Aquilonem; imaginatione non potuit; nisi Cœlum quòque & terra, oculis à sensu ab-

 ductis,

ductis, animo per spectrum repræsentarentur. Verùm etiàm finis visionis & utilitas persuadet, vidisse quod verè visibile esset, & ab aliis quoque conspici posset, ac deberet. Vidit enim non sibi, sed universo Populo. Itàque quod Ghislerius habet in Paraphrasi: *Enarra amodò, quid singulariter videas, quod ab aliis minimè cernitur: Tu instar totius Judaici populi oculus intuens, quæ illi immineant, expone, quod cernis, ut quantum in te est, id ab eis evitari queat:* partim accipio, partim respuo. Accipio; Prophetam, *Videntem* scilicet, quod Prophetarum proprium nomen est, totius Populi in hâc visione oculum fuisse, ut & ad videndum adverteret securos, & visum ipse divino oraculo interpretaretur: Solum vidisse, neque verba indicant, quibus nisi cogat necessitas, nihil addendum est; & finis refutat. Frustrà puto vidisset, si sibi soli. Nam si in ipso muneris sui exordio, spectrum tale vidisse narrâsset, somnium narrâsse creditus, fidem apud præfractum populum nullam invenisset. Novo igitur prodigio de cœlo, Prophetæ firmanda erat auctoritas, oculisq; priùs apertis aures erant contumacibus reserandæ, animusq; ad attentionem excitandus. Accedit ratio ab ipso visionis tempore: Nam eo ipso anno Rex Josias in eam curam seriò incubuit, ut eversis idolis, destructisq; sacellis, avitam religionem restitueret, 2. Paralipom. 34. v. 3. & seqq. Sed & circa hunc articulum temporis surgebat nova Babyloniorum Monarchia, exitio regni Juda. Has regnorum

rum mutationes prodigiis prænunciari solere quis nescit? Et si nulla tunc temporis conspecta fuissent; nihil insolitum, visuq; horrendum, mentes exterruisset; quis prudenter Prophetæ credidisset, visa sua narranti, ultimamq; cladem minitanti regno, quod, tàm pius & de pietate tàm sollicitus, Rex tùm administrabat? quem, nisi mors cruenta rebus humanis exemisset, aureum quoddam seculum in Judæam reducturum, quis non sperâsset? Quid? quod in Novo Prophetâ, homine adhuc juveni, nihil reperiebatur, quod aliquam auctoritatem ei conciliare posset, apud auditores, inprimis in summâ dignitate constitutos. Itàque, quod & aliâs fecit Sapientissimus juxtà ac optimus, Maximus DEUS; insolito aliquo signo præparandi erant animi, nondùm planè obdurati, ut fidem dicenti haberent, pœnasq; pœnitendo si non omnes, tamen æternas evitarent. Ita *Hoseæ* Prophetæ mirabile connubium, pestis locustarum tempore *Joëlis*, *Amosi* terræ motus, quæq; spectra Regibus Babyloniis tempore *Danielis*, dormientibus aut vigilantibus, oblata fuerunt, animos excitârunt & erexerunt, ut rebus præsentibus admoniti, post facta, Verba DEI admitterent, aut si spernerent, nullam posteà excusationem invenirent. Quamobremità censeo; visionem hanc fuisse sensibilem, nec à solo Prophetâ conspectam: idq; & vero similius, & suavi providentiæ divinæ rationi esse convenientius. Quod & PP. Græcis placuisse, audiemus.

Segnius

Segniùs irritant animos commiſſa per aures,
Quàm quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus.

14. Jam quod Cometam viderit 2. *probo:* 1 per ἀνασκευὴν aliarum interpretationum. Nam ediſſerat nobis aliquis, quomodò potuerit videre baculum aut Virgam vel vigilantem, vel feſtinantem, vel nuceam, aut amygdalinam? Audio Hebraizantes; viſam fuiſſe *virgam amygdalinam, quod amygdalus prima floreat, fructumq́; maturet*, quâ de re dictum ſatis in Arboreto cap. 31. cit. Audio Græcos; *Virga amygdalina celeritatem vindictæ indicat: floret enim hæc arbor ante alias*, ſic Theodoretus h. l. ſed cur *nucea* dicitur? *Quia lignum* hoc στερρὸν καὶ βαρὺ, καὶ πληκτικὸν, ut Severus in Catenâ, & Olympiod. aut quia *nux naturâ ſuâ vigilias inducit*, ἀγρυπνίας ποιητικόν ἐστι, iidem. Sic Cyrillus Alexandrinus: *nuceam Virgam capiti ſuppoſitam vi naturali efficere vigilantiam*, l. 10. de Adorat. Audio Hieronymum; *Quomodò Nux, ſivè Amygdalus, amariſſimum habet corticem, & teſtâ duriſſimâ cingitur, ut detractis auſterioribus & duris, fructus dulciſſimus reperiatur: Sic omnis correptio, & labor continentiæ, amara quidem videtur ad præſens, ſed fructus parit dulciſſimos.* Hæc quidem ità ſunto; Verùm cùm certum ſit apud omnes; non baculum verum, ſed formam baculi viſam, rogo; quomodò potuerit Propheta nuceumne, an amygdalinum viderit diſcere? aut materiam diſcernere? Hîc nihil apud Interpretes invenio: niſi quod Ghiſlerius animo advertit hoc quæri poſſe, & Paraphraſin

raphrasin sic instituit: *Video Virgam absq; ullo vel florum, vel foliorum decore: imò ità atram & asperam, ut gravem illam appellem baculum nuceum, ad percusionem paratum: quam & ità celerem suâ ipsa denunciat vibratione, ut & amygdali illam dicam.* Sed hâc ratione non vidit ille baculum nuceum, aut amygdali; verùm talem, quem ipse utroque nomine appellavit, cùm ex neutro esset ligno.

15. Esto tamen, viderit aliquid baculo sivè nuceo, sivè amygdalino simile, potueritq; tàm accuratè cognoscere, cujus ligni esset? Quonam modò verò vidit vel *vigilantem*, vel *festinantem?* Hugo Cardinalis, *Virgam vigiliarum aut Vigilantium* intelligit *Uncinum Latronum, quo de nocte Vigilantes dormientium bona per fenestras extrahunt: ut Judaeæ exspoliatio significetur*: quod refellit Lyra. Maldonatus notat, *non potuisse quosdam intelligere, quomodò Virga vigilare conveniat?* Quare ipse explicat; *Virgam visam Vigilantis DEI*: aut *Vigilantem*, id est, *nimis manè surgentem, nimis festinè germinantem.* At hoc est nodum nodo solvere. Recurrit enim quæstio: Quomodò vidit ille Virgam nimis manè surgentem? aut undè cognovit, esse de ligno nimis festinanter germinante?

16. Viegas apud Cornel. à Lap. h.l. *Vigilantem* exponit *oculatam, vel oculos apertos & vigiles habentem.* Sic ajunt Ægyptiorum Hieroglyphico DEUS significabatur *baculo* aut sceptro, *cui insculptus, aut impositus esset oculus*: quod & Castrius adfert. Eleganter, si modò Propheta assentiretur.

At

At quid ab ejus verbis remotius? Ergò Ghislerius putabat, *visam hanc Virgam in manu DEI, meritoq́ dictam Vigilantem, quod extensa visa esset, & Vibrans*, aut ut vertit Vatablus, *imminens*. Neque aliter tandem Cornel. à Lap. qui refert ex Theodoreto, Simeoni Stelitæ similiter in visione conspectas duas Virgas, Cœlo delapsas; quarum altera in Orientem, altera in occidentem lata, Persarum Scytharumq; impresśionem in Imperium Romanum præsignaverint. Mitto ejus generis alia, quæ operosè refutare velle, otio abutentis esset, & operâ. Placet quod concludit Cornelius: *Hæc ergò Virga vigilans ostensa Jeremiæ, fuit similis ostento, vel portento Cometæ, qui specie Virgæ aut gladii apparens, pestem, bellum, & vastitatem, quasi index iræ DEI portendit hominibus.* Ego tamen non similem, sed omninò Cometam fuisse.

17. *Probo* 2. per *καταρχικήν*: Neque nunc utar conjecturis, ex historiis de Cometarum ortu & eventu petitis: quod ante Regnorum, in præcipiti stantium, ruinam, novorumq; exortum, sæpè visi fuerint Cometæ, quibus indè agnomen datum, ut dicti fuerint--*mutantes regna.* Hanc antiquissimam fuisse Sapientum persuasionem Bileam Magus testari videtur, dùm prædicit: *exorituram Stellam ex Jacob, & Sceptrum ex Israële*, Num. 24. v. 17. Sanè Messiam, Stellam illam Matutinam, præcesśit Stella, Lux & Dux Magorum, natum mundo Regem significans, qui omnia hostilium Regum imperia sibi subjecturus esset. Verùm de his posteà.

18. Nunc

18. Nunc uno utar hoc argumento; quod hæc Sententia, per se non absurda, imò probabilis, ità comparata sit, ut optimè Verbis Prophetiæ consentiat, & omnes Versiones conjungat & conciliat. *Explico* igitur & applico.

Jeremias à DEO *sanctificatus*, excitatus, & ad Sacrum hoc ministerium segregatus, jussus edicere, quid oculis videret suis, in cœlesti regione objectum ad contemplandum? cùm oculos per Cœli plagas circumduxisset, ab Aquilonari parte conspexit exorientem Cometam, primò caudam suam supra Horizontem terris ostendentem, motuq; celerrimo tendentem versus Hierosolymam: Paullò post iterùm, jussu DEI, ad hoc prodigium conversus, ipsum crinitum ignibus corpus, jam in cœlum provectum, supra Horizontem spectavit.

Figura caudæ similis visa fuit *Baculo*, & quidem *amygdalino*, sivè quod LXX. habent *nuceo*: nam & Amygdali pomum nux est, & sunt arbores cognati generis. Ideò autem *amygdalino*, quod ejusmodi baculi *insigne* essent, quod gestare solebant in Judæâ *Principes Tribuum, & Populi Judices*. Probatum dedi in Arboreto cap. 31. & colligitur ex Num. 17. v. 6. 8. ubi Cyrillus in Catenâ Zephyrini: *Quod è Virgâ Aaronis eruperint amygdala, multò magis congruum fuit, quàm si nuces alias, aliosve fœtus Virga tulisset. Erant enim omnes Virgæ amygdalinæ, de more ejus gentis. Ex eâ enim arbore potissimùm scipionibus utebantur, quæ Symbolum gerit Vigilantiæ*, quod ex h. l. Jeremiæ confirmat.

Simi-

Similis mos alibi gentium fuit, ut magiſtratus geſtarent baculos, ut in Arboreto dixi. Sic *Centurionum in manu vitis, quæ etiam in delictis pœnam honorabat*, Plinius l. 14. cap. 1. quod Romanos cives non alio fuſte fas eſſet cædere.--*Latiaq́; ſuperbum Vitis adornabat dextrâ decus*, Silius, 12. vide Alex. Neapol. l. 6. Genial. cap. 18. & ibi Tiraquell. contrà *baculo caſtigati ſervi*, ut apud Frontin. 1. Strategem. cap. 1. num. 3. &c. Undè apparet, cur Propheta dixerit, ſe videre *baculum amygdali*, geſtamen notum Judicum, eumq́; & feſtinum & imminentem, ac q. in pœnam Vigilantem, maturè germinantem, & ad feriendum expergefactum? At *corpus Cometæ* cavum, rotundum, undiq́; ignibus circumdatum, potuitne aptiùs comparari ulli rei, quàm *ollæ ferventi ahenea?* oſtendam pluribus, cùm de Cometis ipſis agendum erit.

19. Quid obſtare poſſit, equidem nondùm video. *Nova* videbitur hæc ſententia: ſed non eſt; placuit & aliis, diſplicuit nemini. Veteres de ſenſu allegorico, aut tropologico ſolliciti, de hiſtorico parum dixerunt, nec noſtro contradixerunt. Pro nobis tamen facit, quod ajunt, hæc ideò per viſionem expoſita fuiſſe, quod τῶν πραγμάτων ἡ ὄψις τῶν λόγων ἐναργεςέρα *rerum ipſarum intuitus evidentior ſit quàm Verba, magisq́; mentem percellat*, ut Theodoretus h. l. & Olympiodorus in Catenâ. Vidiſſe ergò oportuit, non Prophetam ſolum, nec tantùm per imaginem in animo expreſſam; ſed etiam Populum, quem unicè verbis factisq́; per-

cellì

celli conveniebat. Vidit ergò hic quoque ostentum: quodnam? si non Cometam? Nam quod fortè dicat aliquis, *distinctas res visas Propheta, & non unam*; Virgam puta, & deindè ollam: & sic à Pictoribus visionem hanc depingi: frustrà est; nàm & cauda atque Cometæ corpus distinctæ res sunt, neque enim illa hujus vera pars est: & utramque eodem loco ac tempore, distinctè tantùm, intuitus est Propheta; quod cauda prior exorta esset, corpore adhuc latente: Tùm nec illa verè baculus aut Virga, neque hoc olla fuit; sed ex impositione Prophetæ propter similitudinem sic dicebantur.

Deniq;--*pictoribus atq; Poëtis*

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

20. Quæ cum ità se habeant, possumus ex hac visione contemplari

SACRAM de Cometis Physiologiam.

Equidem cum Tertulliano *adoro Scripturæ plenitudinem, quæ mihi & factorem manifestat & facta*, adv. Hermogen. cap. 22. soleoq; non raro & nostræ irasci ignaviæ aut negligentiæ, & detestari quorundam impietatem: nàm neque opera DEI ex ipsius ore investigamus, & sunt, qui in iis quæ naturæ sunt, DEUM ipsum testem refutent. Aristoteles fortasſis meliùs novit, quæ DEI sunt, quàm DEUS ipse. *Natura Magistra est, anima discipula: quicquid aut illa edocuit, aut ista perdidi-*

cit, à DEO traditum est, Magistro scilicet ipsius Magistros, Tertull. de Testimon. Animæ. Audiamus igitur hanc, sed & istum ipsum. Non possunt discordare: quod altera non poterit edocere, docebit alter: & quod hic reticebit, illa fortè expromet, sed non sine isto.

21. De COMETIS, præter ea, quæ oculis ducibus indagavimus, pauca naturâ monstrante assequuti sumus. Caussarum, propriarum & proximarum, in profundo Democriti puteo abdita latet veritas. Neque satis DEUS adhuc scire voluit, ut ignorantiæ nostræ conscii, caveremus scrutari supercœlestia, quibus nec huc quidem usque pervenire concessum sit. *Furor est, profectò furor, egredi ex hoc mundo, & tanquàm interna ejus cuncta planè jam sint nota, ità scrutari extera*, ut piè dixit homo non valdè pius, Plinius l. 2. cap. 1. Quia tamen hoc quòque opus suum, non minimum spectaculorum cœlestium, adspicere & nosse nós voluit DEUS; quod Natura vel negavit, vel occuluit, quantum satis erat, & nostrâ scire intererat, Verbo tuo manifestavit.

22. Ac *de caussis* quidem Cometarum nihil statui potest, nisi *de loco ortus* priùs constiterit. Illud autem tandem ferè definitum est: alios esse *aërios*, & sublunares; alios *æthereos*, & Lunâ superiores. Nam *Aristoteles* quidem omnes in supremâ regione aëris locavit: *Astronomi* verò, secuti veteres quosdam ante Aristotelem, quos ipse refutare nititur, 1. Meteorolog. cap. 6. in ipso æthere, & quidem

dem *Tycho Brachæus* omnes, ut apud Vossium 3. de Idololatr. cap. 9. Sic *Cardanus* apud Scaligerum Exercit. 79. *In cœlo esse necessariò*. Experientia docuit ut ubique generari posse, ut docet Vossius l. cit. Mitto argumenta & testimonia plura; non enim hoc ago. In aëre natos exempla docent, quæ affert *Fromondus* & repetit *Senguerdus*: In Cœlo ipso, & quidem aplane, inter stellas Fixas produci posse Novas stellas, argumento est, quæ in Cassiopeâ ferè biennio visa fuit, Anno 1572. & concedunt *miraculo productam* Connimbricenses.

23. Quid S. Literæ? Hoc invenio; argumenta, quæ Aristotelici proferunt, *cur nulli Cometæ, nulla nova stella in Cœlo generari possint?* dissolvisse. *Primum est*, quod Cœlum sit adeò *æternum*, ut tales transmutationes subire nequeat: nihil ergò illic generari per naturam, nihil corrumpi posse: *alterum*; quod nova ista sidera generari nequeant, nisi partes Cœli aliæ rarescant, aliæ condensentur: hoc per naturam non esse possibile; eò quod Cœlum *non sit naturæ fluidæ*, sed consistentis & solidæ; ità Connimbr. 1. de Cœlo cap. 3. pag. 47. m. Utrumque Scriptura negat, quæ nobis & liquidos describit Cœlos, & corruptioni obnoxios, quod argumentum *Cornel. à Lap.* tractat in Esai. cap. 34. v. 4. & in 2. Petr. 3. v. 10. ubi rectè: *Aristoteles sequi potiùs S. scripturam debet, quàm præire*: operosè idem probat *Caramuel* in Philosophiâ l. 3. pag. 188. & deinceps, inprimis ex consensu omnium ferè, præter Aristotelem, Sa-

 pientum.

pientum. Conclusio est: *Sit igitur ratum & certum, Cœlos esse pervios & corruptibiles;* & tandem; *viderit igitur sincerus lector, utri debeat opinioni subscribere? an illi quam propugnant Ecclesia Romana* (imò universæ) *Patres, doctores veteres, & utriusq; ævi Theologi; quam Philosophi suadent, demonstrant Mathematici, & Sapientiæ floridioris Professores exornant? an illi, quam Veteres sugillant, juniores notant, & rationes robustissimæ expugnant?* Neque pluribus hîc opus est.

24. Jam *aërios* ex Elementari materiâ constare, vereq; ardere igne elementari, sed subtiliore, plerique concedunt. De iis qui *in ipso æthere* apparent, lis est fortè nunquàm componenda: *an oriri possint ex vaporibus elementaribus eousque elevatis?* Quæ sanè Stoicorum & aliorum opinio fuit; *ex cœlo & terrâ omnibus etiam stellis alimenta dividi,* ut dixit Seneca: de quâ multa Lipsius Physiolog. Stoicor. l. 2. Dissert. 14. *An ex aurâ ipsâ cœlesti condensatâ? aut ex iis nebulis, quas ipsa corpora cœlestia evaporant?* quod quidam ex diversis Lunæ in deliquiis apparentibus coloribus, ex Solis maculis, ex nubilo quod in orbem Jovis planetam circuitu suo cingit, & aliis confirmant. Quanquàm istæ opiniones non adeò videantur pugnare, ut conciliari nequeant. Nota est sententia, *omnia elementa ex se invicem generari,* per rarefactionem & condensationem: ità ut venustè Ancreon;

Et Terra nigra potat,
Potantq; Ligna terram,

Potatq;

Potatq; Pontus auras,
Sol potat ipse Pontum,
Ipsumq; Luna Solem:

Terra igitur rarefacta alit aquam; hæc aërem; ille ignem; id est æthera; æther corpora stellarum: & vicissim hæc vapores aliquos exhalant, qui condensati descendunt, augentq; aërem, ut hic aquam, & hæc terram. Mirâ & suavi divinæ Providentiæ ratione? — *alterius sic*

Altera poscit opem res, & conjurat amicè.

Atque hæc est illa *Catena Homerica*, aut potius Prophetica, indicata Hoseæ cap. 2. v. 21. 22. Nec adeò absurdi vetustissimi sapientes Ægyptiorum, qui teste Lucano l. 10.

— *Oceano pasci Phœbumq; Polumq;*

crediderunt. Credidit etiam Ambrosius, 2. Hexaëm. cap. 3. ideoq; Solem *frequenter madidum & rorantem* adspici; hancq; esse caussam, quod mare salsum sit; *quia quod purum & leve est sibi, rapiat, quod verò grave atq; terrenum relinquat*. Sanè Physici, qui salsedinem mari à Creatore inditam statuunt, non negant eam augeri & conservari à Sole, quod tenuiores & dulciores vapores educat: itaq; æstate & sub Zonâ torridâ salsius esse. Sed hoc agamus.

25. Noster Cometes in quam Classem referendus sit? nescio an quis divinando queat assequi. Si Soli Judææ minacibus flammis imminebat, quod innuit Propheta, *elementaris* fuit. Quod si cæteris quoque per Asiam, & Africam regnis,

 cladem

cladem & ruinam eam, quam à Babylonicâ Monarchiâ debebant exspectare, præsignificavit, altiùs evectus fuerit oportet, ut & illis immineret, & supra vertices illucesceret. Atque hæc *de materiâ* satis; quæ & S. Scripturæ, & rectæ rationi benè conveniunt.

26. *De Caussâ Efficiente* Ratio sibi relicta nihil certi exsculpere potest. Etenim quamvis concedatur Cometas ex Vaporibus vel aëriis, vel æthereis coalescere, vel quod idem est, *ex igniculorum atomis* in unum corpus coire & condensari; tamen *quæ caussa sit condensationis*, quæq; *formam multiplicem, coloresq; varios effingat, locum designet, motum cieat, tempus determinet*, ratio ex principiis naturalibus firmiter vix unquàm demonstrabit. Quotquot hoc aggressi, tandem intellexerunt, se in Labyrinthum inexplicabilem ingressos, undè vestigia relegere nequirent: Itàque fatentur tandem, multa hîc naturæ arcana adhuc latere, neque peplum ejus à quopiam retectum esse. Quare, ut in Cœli siderumq; motu, *ad Intelligentias*, DEI ministras, & DEUM ipsum Primum Motorem, recurrendum fuit, de quibus D. Jacob. Martini l. 2. Exerc. Metaph. 3. pag. 580. & seqq.

27. S. Scriptura innumeris locis, etsi naturales caussas non negat; DEUM tamen hæc talia, ut fulgura & fulmina, ventôs & turbines, nubes & pluvias, *ex abditis suis thesauris*, *ex armamentariis* suis, producere affirmat; quod peculiari quâdam ratione tàm in efficiendo, quàm in gubernando

concur-

concurrat, his maximè rebus majestatem & gloriam suam manifestans. Quâ de caussâ etiam Cleanthes, *inter quatuor caussas, quibus dixit in animis hominum informatas esse* DEI Notiones, *hanc posuit, quæ terreret animos fulminibus, tempestatibus*, &c. *tùm facibus visis cœlestibus*, *& stellis iis, quas Græci Cometas, nostri crinitas vocant, quæ nuper bello Octaviano magnarum fuerunt calamitatum prænuncia*, itâ Cicero 2. de Nat. DEor.

28. Quare, quanquam naturæ vi Cometas, maximè elementares, citra miraculum, existere posse, concedamus; tamen ad eorum figuram, motumq; planè extraordinarium, ipsumq; tempus generationis ac durationis, divinam virtutem effectricem, ac motricem concurrere, exemplis docet S. Scriptura, & experientia confirmat, Christianiq; Philosophi agnoscunt, ac prædicant. Quicquid fuit, *quod Jeremias vidit, ab Angelis*, Divinâ voluntate, *effectum, motumq; fuisse*, negari nequit. Sed & *stella illa quæ Magis ad Christum præluxit*, quam ex naturalibus principiis productam nulla vetat ratio, non potuit istum in modum moveri, & quiescere, nisi *Angeli ministerio*. *Si nescis veram hujus pueri Deitatem*; *attende stellam in cœlo fulgentem, Magos præcedentem, & iter ignorantibus ostendentem. Hæc stella nunquàm antè apparuit; quia nunc eam Puer iste creavit, & Magis ad se venientibus præviam deputavit*, ut ait Fulgentius in serm. de Epiphan. ubi, *in Cœlo*, intellige, in aëre: *non enim illa in Cœlo sidereas vias tenuit, sed homini-*

bus quærentibus ad Christum viam, usque ad locum in quo natus fuerat demonstravit, August. de Temp. serm. 34. Idem affirmandum de Cometâ qui, antè excidium, urbi sanctæ integro anno superimpendisse perhibetur à Josepho, *supra urbem* ait *stetisse sidus gladio simile, totoq; anno perseverâsse Cometam*; præmiserat autem Judæos sprevisse prodigia, & *velut attonitos, qui nec oculos haberent, neque mentes, DEI edicta insuper habuisse*, l. 7. de B. Jud. cap. 12. Sed de his posteà, cùm de significatione, ipsoq; fine Cometarum, dicemus.

29. *Species* hujus Meteori, *ex situ*, duæ sunt: alii enim Cometæ ut dictum aërii, alii ætherei sunt; *ex figurâ*, triplices vulgò, criniti, barbati, caudati: si *motum* spectes, plerique moventur quidem; sed & aliquandò sunt immobiles. Sed & *coloribus* differunt, candidi, rubri, cruenti, flammei, &c. Noster Prophetæ videtur fuisse *aerius*: *Caudatus*, sed corpore ipso non exactè rotundo, *in modum aheni*, aut ollæ: nàm nec sidere omnia orbes sunt; nec falsus *Cleanthes*, qui quædam κωνοειδῆ esse statuit, apud Stobæum in Eclog. *Cavum* quoque instar vasis dicti, & pellucidum fuisse, qui radios Solis accipere & in caudam transmittere posset, nihil prohibet. Nam *cauda* non est pars corporis, sed fulgoris appendix. *Cometarum corpus corrotundatur, splendor autem longior, quam cæterorum siderum apparet*, Seneca 7. Q. Nat. cap. 26. Qui tamen non tàm ab ipso, quàm à Sole, radios suos q. per vitrum trajiciente; quod hoc argumento constare ajunt,

quod

quod *ſemper caudam projicere ſoleat à Sole averſam*; poſt occaſum Solis, versùm orientem, ante ortum in occidentem : uti quem nuper conſpeximus. Habere tamen *proprium ignem & lumen* disputant, contra Scaligeri Exerc. 79. neque toto corpore transmittere radios Solis, ſed ſolo q. capite, aut cerebro: undè tanta *caudæ varietas*, ut modò clarior, modò obſcurior, modò recta, modò obliqua, nunc ſimplex, nunc bifida aut trifida appareat.

30. *De Figurâ* teſtatur Propheta, *flammeum* ſibi viſum inſtar *ollæ exſufflatæ* : quo ipſo indicat *flammam non* viſam ſibi *ſinceram*, *nec tenuem*, *ſed multum circa ſe volventem fumidi ardoris*, ut de ſimili Seneca l. cit. cap. 17. *Caudam* verò habuiſſe *baculo ſimilem*, albo, decorticato, rectam & ſimplicem; quales ſunt, quos Græci vocârunt *Acontias*, *qui jaculi modo ocyſsimè vibrantur*, Plinius l. 2. cap. 25. *Motus Terminus à quo*, plaga Aquilonaris, reſpectu Hieroſolymæ; quæ quodammodò ab ortu habebat mare mortuum Orientale dictum; ab occidente, Mediterraneum; à meridie deſertum Pharan & Ægyptum; à Septentrione Chaldæam & Babylonem, juxta deſcriptionem Sacrorum Auctorum: *Terminus ad quem*, Judæa, ejusq; caput & Regina urbs Sancta dicta: ferebatur ergò à parte Boreali, quæ inter Ortum & Septentrionem eſt, Nordoſten; in partem Meridionalem, quâ ad occidentem vergit, Sudweſten; Et quia caudam huc porrigebat, à Sole ſequenti averſam,

 antè

antè lucem summo manè conspectum fuisse consequens est, ex dictis. Videtur autem Propheta non tantùm spectavisse *motum communem*, quo mundus ab ortu in occasum volutus cœlestia secum rapit; sed etiam *proprium celerrimum*, à Septentrione in Meridiem. Nam prior æqualis est, & statâ celeritate absolvitur; hoc verò prodigium festinâsse dicitur. Ratio hujus festinationis nulla certa ex naturâ adferri potest. Nam quod *ignium modò alimentum suum sequutus* hic Cometa, quæ quorundam opinatio est, *fortè dicatur*; nihil est: stare potiùs debuerat, ubi natus erat, *in Septentrione, ubi plurimum est aëris pigri*, crebrioraq; meteora ignea: vide Senecam l. cit. cap. 21. & quod *de impulsu sideris alicujus dominantis* dicitur, quò Cometæ moveantur, gratis dicitur. Rectè ergò Vossius de Idololat. 3. cap. cit. 9. *Hujus motus quia rationem ignoramus*, [*nam valdè infirmæ sunt caussæ, quas adferunt viri eruditi,*] *confugiamus sanè, dùm certiora se offerant, ad extremam anchoram, ut Angelico ductu ferri credamus.*

31. *De Tempore generationis* dictum est suprà num. 8. Ortum visumq; anno Regis Josiæ XIII. & quidem, ut modò, *ante Solis ortum* summo diluculo: Si mensem, diem & horam nossemus, possemus quoque scire, sub quo signo Zodiaci. *De Durationis* morâ, & ubi extinctus fuerit ac quandò? nihil reperimus. Si vera esset observatio Astrologica, quam Cometa belli Germanici, Anno 1618. prænuncius, suggessit, durare & lucere

has

has faces tot diebus, quot annis fecuturus eventus; Diebus fortè LXX. visus fuisset: tot enim annis vasta jacuit Judæa post excidium Babylonicum, Jerem. 25. v. 10. 11. Aliàs *brevissimum, quo cernerentur, spatium septem dierum annotatum est*; *longissimum* (Centum &) *octoginta*, Plinius 2. cap. 25. Seneca 7. Q. Nat. cap. 21. Verùm nec hoc certò exploratum est, & caussa latet. Nam quod ajunt, *diutiùs durare qui copiosiorem pinguioremq́ habent materiam, ignemq́ minus avidè depascentem*; de Elementaribus fortè an credi posset; ubi & materia talis, & ignis pascens: *an & in aurâ illâ ætherea?* Difficile creditu. Nisi Cometas cœlestes putemus similes, cùm nascuntur, stupæ; quæ cùm primùm inflammatur gravitate suâ deorsùm, mox incensa ignis levitate sursùm fertur, cumq́; conflagravit, solos remittit cineres. Qui *Solem & sidera ignea* dixerunt, *nec sine pastu aliquo posse permanere*; non eo tamen igne constare senserunt, *qui confector est & consumptor omnium*: Sed *illi similem qui corporibus animantium continetur*, vitalisq́; est, ut Stoici apud Ciceronem 2. de Nat. DEor. Quod si Cometarum apparens ignis materiam incendio absumeret, in cœlo, ut fortè in aëre, hæcq́; caussa esset motus irregularis, *quâ vena pabuli duceret*, ut apud Senecam cap. 21. l. cit. quod tamen ipse improbat; quomodò non totum Cœlum consumeretur? illud enim totum ignis cœlestis *atomis* constare, aut plenum esse, ratio suadet; quibus ut astra sic Cometæ quoque astrici pascantur.

tur. Quare ad DEI iterum Providentiam refugiendum eſt; quæ & immortales & mortales ſtellas creat, & has, quouſque viſum eſt, conſervat.

32. Atque hæc *de Naturâ Cometarum*, & ejus quem vidit Jeremias: quæ quamvis manifeſtas olim cauſas habere poſſint; nàm ut *Eleuſis ſervat, quod oſtendat reviſentibus*; ità *Rerum Natura Sacra ſua non ſimùl tradit: ex quibus aliud hæc ætas, aliud quæ poſt nos ſubibit, adſpiciet*; Seneca cap. 31. Tamen tàm mirum *rarumq; Mundi ſpectaculum*, ut idem Cometas appellat, ſine peculiari curâ & nutu Numinis, nec exſiſtere, nec moveri, nec durare, nec deficere, certisſimum eſſe debet. Reſtat ut agamus

De SECUNDO: Quæ ſignificatio fuerit viſionis?

Hîc diſſerendum erit, 1. *An Cometæ aliquid ſignificent? 2. Quid illud, Bonumne an Malum? 3. An id & unde cognoſci poſsit?*

33. De I. Quæſtione; *An Cometæ ſint ſigna rerum futurarum?* ità loquuntur quidam, ut in totum videantur *negare*: Alii ità, ut in *affirmando* excedant regulam veritatis, miſceantq; urnas ſuperſtitiones: Medii *diſtinguunt* inter Cometas, & ſigna. De ſingulis aliqua audire Teſtimonia operæ eſt pretium.

Ac *Epicurus* quidem, ſecutus in Phyſicis, ut habet Cicero, Democritum, *totam hanc de Meteo-*

ris doctrinam docet unicè spectare ad ἀταραξίαν, ut animus vacet perturbationibus ; neq; enim vitam nostram opus habere aut stultitiâ aut vanâ gloriâ, ἀλλὰ τοῦ ἀθορύβως ἡμᾶς ζῆν, sed ut tranquillè vivamus. Itaq; Μανικὸν *insanum* ait *esse, quod Astrologi vani causas talium frustrà reddant, nec Divinam naturam isto absolvant ministerio,* in Epist. ad Pythoclem. Itàq; docuit mortales, *religionem pedibus subjectam obterere,* ut laudat Lucretius l. 1.

Quæ caput à cœlis regionibus ostendebat,
Horribili super adspectu mortalibus instans,

Sic Senecâ 6. Q. Nat. cap. 3. *illud,* inquit, *proderit, præsumere animo nihil horum DEOS facere: nec irâ Numinum aut Cœlum concuti, aut terram: suas ista causas habent, &c.* Hoc erat solatium quærere, & animis *demere relligiones,* sivè vanos metus.

34. Hanc Epicuri caussam egit nuper *Petrus Gassendus : Hoc,* inquit, *loco, quid potius usurpem, quam illud Epicureum, μῦθος ἀπέστω, Fabula absit!* Argumenta profert 1. *quod seu præfuerint Cometæ, seu abfuerint, fames, bella, cæteraq; calamitates, omnia pari modo eveniant :* 2. Quia *Cometæ non consistant, aut uni sivè domui, sivè urbi, sivè regioni impendant :* 3. Quia *superiora illa corpora non optimates potiùs quàm plebejos respiciant :* 4. Quia *mistæ densantur Principum & subditorum funera.* 5. Quia *quicquid calamitatem affert uni, præstat aliis emolumentum ; unius clades, alterius est victoria,* &c. Hinc concludit, Cometas non prædicere talia: *Ecquid ergò diros, lethales, timendos dicimus Cometas*

tas potiùs, quàm benignos, salutares, amabiles? Terrifici sunt sed dementiâ nostrâ, qua Panicos sibi terrores objicit &c. Eadem ferè dixit *Tycho de Brahe*, de Novâ stellâ aut Cometâ Anni 1577. addidit argumentum ab experientiâ, *quod multos Cometas nihil ejusmodi subsecutum sit*: Vide D. Takii *Cœli Anomalon*, Giessæ editum Anno 1653. p. 31. & seqq. Sed & Scaliger Exerc. 79. Sect. 2. *Quod quæritur; Cometa signare sint, an Caussa? neutrum censeo. Etenim existimare à Cometâ Regem interfici, ridicula dementia est*, &c. Intelliget Lector, è quâ pharetrâ tela sua depromserit, qui nuper questus est, vulgò *nos in Cometas, tanquam malorum omnium caussas invehi, eosq; q; funebres faces, & infausta sidera horrere*: qui tamen non negat tandem *aliquos eorum esse effectus ad terram pertingentes*, de quo plura quæstione sequenti. Qui sic sentiũt, videntur peccare *in defectu*.

35. Alii *in excessu*: Sic Poëtæ *nunquàm Cœlo spectatum impunè Cometam*: - *non illum navita tutò*, ut canit Claudian. 1. Raptus.

Non impunè vident populi, sed crine minaci
Nunciat aut ratibus ventos, aut urbibus hostes

Et Manilius, cum de caussis naturalibus & speciebus eleganter egisset, tandem ad super naturalem deflexit:

Seu DEUS, instantis fati miseratus, in Orbem
Signa, per affectus Cœliq; incendia, mittit:
Nunquàm futilibus excanduit ignibus æther!

Quæ tamen nescio an quis, nisi planè Epicureus, damnare possit? Cætera deinceps, Neque *Plinius*

ma

malè videtur dixisse: *Terrificum magnâ ex parte sidus esse:* at quæ sequuntur, de significatione, & undè ejus ratio sumenda, superstitiosa sunt, suo mox loco examinanda. Apud Silium l. 8. - *crine corusco*

Regnorum eversor rubuit lethale Cometes.

Sic ait-*tantâ miseris, jamq; impendente ruinâ,* non cessârunt *superi vicinas prodere clades.* Sic Lucanus l. 1. -*addita fati*

Pejoris manifesta fides, superiq; minaces
Prodigiis terras implerunt, æthera, pontum.

Inter quæ refert-*faces-crinemq; timendi*
Sideris, & terris mutantem regna Cometam.

Quo pertinet Senarius ille:

οὐδεὶς κομήτης, ὅςτις οὐ κακὸν φέρει.

Non est Cometa, qui malum non afferat.

In *Poëtis* tamen laudo, quod totum hoc *ad DEUM* referunt. Idq; ex verâ Philosophiâ petitum esse, & jam ostendi, & mox repetendum erit. Quod *Astrologi* divinant, vanis nititur hypothesibus, de quibus etiam deinceps.

36. Qui *mediam viam* tenent, 1. advertunt, *Signa* alia esse primò *Necessaria,* quæ τεκμήρια dicuntur, & cum re signatâ habent necessariam connexionem, ut caussa cum effecto, nisi quid impediat, effectus cum caussâ, proprium cum suo subjecto; ità ignis significat incendium, fumus ignem, risus hominem: alia *contingentia,* quæ εἰκότα vocantur, ut cum dico; pallet, ergò aut studet, aut amat: Deindè alia esse *Naturalia,* quæ naturalem habent respectum ad id quod signant, ut quæ mo-

dò

dò attuli: alia *arbitraria*, quæ ad ſignandum ordinantur ſivè à *DEO*, ut Sacramenta, ſivè *ab hominibus*, ut hedera vini vendibilis; ſivè *aliquam* habent *naturalem relationem* pro fundamento, ut iris ad DEI fœdus de non immittendo diluvio; nam ſerenitatis index eſt: ſivè *nullam*, ut pileus libertati, annulus nobilitatis, ſceptrum regni. 2. Notant aliter pronunciandum eſſe de Cometis *ſublunaribus*, aliter de *ſidereis*.

37. His præmiſſis rectè *affirmant*; Omnes Cometas aliquo modo occultorum aut manifeſtorum, præſentium vel futurorum eſſe ſigna. Quod neſcio, an quisquam negare poſſit? Nam ſivè hos ignes ad manifeſtas cauſſas referemus, ſivè ad occultas, & ex parte tantùm cognitas, ſivè ad DEum; ſemper *effectus ſignabit cauſſam*.

Sivè igitur ratio præbentis ſemina terræ,
Involvens ignes, potuit generare Cometas;

quæ Ariſtotelis ſententia fuit, fieri per ἀναθυμίασιν:

Sivè illas natura faces ſub juncta creavit
Sidera, per tenues Cœlo lucentia flammas;

quæ Anaxagoræ & Ægyptiorum, Cometen eſſe Σύναψιν Planetarum, aut σύνοδον duarum vel plurium ſtellarum: niſi fortè in conjunctione Planetarum creari cenſuit ex atomis cœleſtibus, ut ſuprà dixerat: Eſſe *cunctis permixtos partibus ignes:*

Seu trahit ad ſemet rapido Titanius æſtu
Involvitq; ſuo flammantes igne Cometas,
Ac modò dimittit-deniq;-*Seu DEus mittit:*

quo-

Quorum illud Pythagoræis placuit, & Senecæ probatum fuit, esse æterna sidera, sed modò sub Sole abscondi, modò Heliacè q. oriri; hoc verò communis opinio tenuit: semper aliquid significant Cometæ docentq; homines: ut; *esse DEUM*; quod hinc Cleanthes communi notione cognitum dixit:

Primus in orbe DEos fecit timor, ardua cælo
Fulmina cum caderent, &c.

Item, *posse aliquid in cælo nasci, & interire*; non ergò æternum esse: metuendam esse mundi ἐκπύρωσιν - *affore tempus*

Quo mare, quo tellus, quoq; ardens ardeat æther, & sic deinceps. Cùm ergò extra dubium esse appareat, *Cometas esse Signa*;

38. *Primò*, quia extraordinaria Mundi spectacula sunt, à DEO producta, cujus sapientia nihil facit frustrà: *Deindè* quia omnia cœlestia corpora Signa sunt & ab ipsomet DEO dicuntur: *Adhæc* quia tàm insolita opera; tàm stupendæ magnitudinis, quorum substantiam, & accidentiâ, figuram inprimis tàm variam, motumq; planè singularem, mirari liceat, non rimari; absurdum est cogitare, nullâ caussâ efficiente, nullo fine, nullo effectu existere: *Præterea* quia multorum seculorum experientiâ, talia non frustrà extitisse, confirmatur: *Insuper*, quia attentio & formido, quæ spectantur, à rectâ ratione, à naturali quâdam πρόληψει, ab ipso DEO, animis omnium hominum indita: *Denique* quia conspirant omnes ab omni retrò ævo

 Sapien-

Sapientes, etiam qui contradicere videntur: Sanè nuperus auctor, citatus suprà num. 34. sub fin. Sic tandem quæstionem concludit: *Equidem existimo, has stellas non sine causâ lucere, cùm DEUS & Natura nihil faciant frustrà: existimo deindè, earum aliquos effectus ad terram pertingere, ob consensionem & sympathiam, quam habent mundi partes inter se; quemadmodùm laborante pede, aut alio membro toti Microcosmo est malè. Ignoro tamen, quales in specie effectus caussent, malosne an bonos?* Sed & Tycho Brahæus hoc tantùm negat; *ea quæ statim post Cometarum apparitionem in hoc inferiori mundo subsequuntur, ideò à Cometis SEMPER præsignificari, aut effici: hoc qui statuant*, ait, *sæpenumerò caussam pro non causâ assumere:* Videtur ergò omninò largiri, *aliquandò* præsignificare, & caussas adeò quoq; esse. Sic Gassendus; *fieri hoc posse, ut divinitùs ad aliquid nobis significandum usurpantur*, concedit; hoc tantùm *negare* vult, ut apparet, *sciri à nobis posse quid significent*: quæ alia Quæstio est, in locum *Tertium* à nobis seposita, suprà num. 32. extr.

39. Par est, nos progredi ad Quæstionem Secundam; ac inquirere II. *Quid significent Cometæ?* nàm sive boni quid sive mali sit, necesse est signa esse eventuum quorũdam. Hîc ut pede inoffenso procedam, præmittam necesse est, Exempla Cometarum, Testimonia Sapientum. Si Fromondus ad manum esset, aut Kekermanni Disputatio Extraordin. de Cometis, aut alii, qui

fortè talia ex ipsis fontibus auctorum, maximè Veterum, depromserunt, poteram laboris facere compendium. Dabo quæ collegi ipse, quantum satis erit: addent alii aliundè quantum volent.

EXEMPLA COMETARUM.

40. Rectè Seneca dixit, hoc ostentum accuratiùs contemplaturo, necessarium esse, *veteres ortus Cometarum habere collectos.* Sed mox addit: *Nova hac Cœlestium observatio est, & nuper in Græciam invecta:* Eudoxus, qui Platoni ætate suppar, circa Olympiadem 103. *primus ab Ægypto hos siderum motus in Græciam transtulit, de Cometis nihil dicit:* Sed & Conon posteà, *diligens & ipse inquisitor, nullam eorum mentionem fecit.* Undè *apparet*, ut ait Seneca, *ne apud Ægyptios quidem, quibus major Cœli cura fuit, hanc partem fuisse elaboratam*, l. 7. Q. Nat. cap. 3.

41. Antiquissimus observatus creditur in Græciâ *Anaxagora*, quem Alstedius primum recenset, in Chronolog. Cometar: Anno 2. Olymp. 78. (antè Christum 465.) quo flagrante, *in Thraciâ ad Ægos flumen, lapis, magnitudine vehis, ex aëre decidit,* ὑπὸ πνεύματος ἀρθεὶς *à flatu vehementi sufflatus*, ut ait Aristoteles 1. Meteor. cap. 7. quanquàm è sole lapsum credidit Anaxagoras, Plinius 2. cap. 58. *Charimander, qui de Cometis scripsit, grande insolitumq; lumen fuisse*, ait, *magnitudine amplæ trabis, & id per multos dies fulsisse,* Seneca. l. cit. cap. 5.

Siccam tùm hyemem fuiſſe, magnosq; fluctus, ventis Boreâ & Auſtro, inter ſe confligentibus, Ariſtot. l. cit. Eodem anno *Hieronem* Syracuſis, & biennio poſt *Xerxen*, Græciæ terrorem, obiiſſe, obſervat Petavius ex Diodoro & Juſtino. His ergò *funebris* fuiſſe videatur; *latus* verò Syracuſanis, qui Thraſybulo Hieronis fratre pulſo recuperatâq; libertate, deinceps annos 60. in ſummâ tranquillitate vixerunt; Sed & Judæis ſalutaris, ſub benigno Rege Artaxerxe Longimano, Esdræ cap. 7. & Nehem. 2. &c. *Damachus de Religione duràſſe* ſcribit *diebus LXXV. agitatumq; fuiſſe variis & q. fractis motibus*, ex quâ jactatione variâ, hinc indè avulſa à ſe invicem, fragmenta, *ſtellarum ſaltantium ſpeciem retulerint*: dubitat de ejus fide Plutarchus in Lyſandro: hoc tamen oſtento *cladem Athenienſium*, urbisq; expugnationem & murorum demolitionem, præſignificata innuit. Accidit annis, poſt Cometam, præter propter, 64. cùm jàm eo exoriente, bellorum incendia gliſcerent.

42. Poſt hunc famoſus eſt, qui *ante pugnam Leuctricam biennio* fulgit. Fuiſſe *effigiem ignis longi*, Calliſthenes tradit, *in quo multa digna notatu, maximè illud, quod ſimul ac fulſit, ſtatim, ſuper Burin & Helicen*, urbes Achajæ in ſinu Corinthio, *mare fuit*; nam terræ motu & fluctibus abſorptæ ſunt: quarum in alto veſtigia apparent, Plin. 2. cap. 92. Seneca l. c. cap. 5. Strabo l. 8. In Leuctricâ pugnâ cecidit *Cleombrotus* Spartanorum R. ſeptenniò poſt in Mantineenſi, Dux Thebanorum, victor

Epami-

Epaminondas. Sequuta varia bella, Græciæ exitiosa: *Sociale* inprimis & *Sacrum*, donec in Macedonum dominationem incidit. Meminit hujus Cometæ Pausanias, in Achaicis, sive l. 7. *Ignes longo flammarum tractu per Cœlum discurrere: Siderum etiam non antè conspecta forma magnum hominibus pavorem incussère. Talibus enim miraculis, & prodigiis, terræ motum divinitùs indicatum, sicq; DEUM velle homines præmonere.* Ephorus apud Senecam refert l. c. cap. 16. hunc *Cometam in duas stellas discesisse*: negat hic, auctoritatem detrahit: *Sæpè*, inquit, *decipitur, sæpè decipit.* Visus hic Cometes ante Christum Anno 371.

43. *Post mortem Demetrii Syriæ Regis, cujus Demetrius & Antiochus liberi fuère*, (qui obiit ferè Anno M. 3798.) *paullò ante Achaicum Bellum*, quod cœpit A. M. 3804., *Cometes effulsit non minor Sole; primo igneus ac rubicundus orbis fuit, clarumq; Lumen emittens, quanto vinceret noctem: Deindè paullatim magnitudo ejus districta est, & evanuit claritas*, &c. Seneca l. cit. cap. 15. *Exitialis* hic fuit fortè *Carthagini & Corintho*: quæ uno eodemq; anno citato 3804. eversæ à Romanis: quibus his victoriis viam muniebat Fatum & Monarchiam, novumq; Solem parturiebat mundo. Addit eodem loco Seneca: *Attalo regnante, initio Cometes apparuit modicus; deindè sustulit se diffuditq;, & usq; in æquinoctialem circulum venit: ità ut illam plagam Cœli, cui Lactea nomen est, in immensum extentus æquaret.* Regnârunt autem Pergami tres Attalidæ

Reges, ex parvis initiis in maximas opes provecti; quorum primus annis XLIII. alter XLIX. præfuerunt: ultimus Philometor cognomine Populum Romanum hæredem scripsit, Strabo l. 13.

44. E Romanâ historiâ *Julius Obsequens*, ejusq; restitutor Lycosthenes, *de Prodigiis*, plures Cometas, & cœlo ardentes faces commemorant. A. Urbis Cond. 607. antè Christum circiter 145. *Stella arsit per dies XXXII mox Carthago diruta.* Hic aut idem fuit, de quo modò num. 43. aut biennio præcesſit.

Sic A. U. C. 710. antè Christum 42. postquàm (Octavius Cæsar Romam intrâsset) *Ludis Veneris Genitricis, horâ undecimâ, stella crinita, sub Septentrionis sidere exorta, convertit omnium oculos.* Mox: *arbores radicitùs, & pleraq; tecta eversa, Fax cœlo ad occidentem visa ferri. Stella per dies septem insignis arsit. Soles tres fulserunt, tandèm sole in unum circulum redacto, multis mensibus languida Lux fuit.* Inter Cæsarem & Antonium bella civilia exorta. Triumvirorum potestas, & in Octavium tandèm delata Monarchia, aliaq; horum temporum nota sunt, &c. de quibus illa:

Non alias cœlo ceciderunt plura sereno,
Fulgura, nec diri toties arsêre Cometæ;
Ergò inter sese paribus concurrere telis
Romanas acies iterùm vidêre Philippi,

Virgilii 1. Georg. Et Manilii 1. extr. de Cometis:

Civiles etiàm motus, cognataq; bella
Significant: nec plura aliâs incendia mundus
Sustinuit, quàm quùm Ducibus jurata cruentis
Arma Philippéos implerunt agmine campos.

45. Per-

45. Pertinet huc *Julium* illud *sidus*, omnibus ejus ætatis Poëtis celebratum: de quo Virgilius, *salutiferum* sed adulatoriè prædicans:

Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum;

Astrum, quo segetes gauderent frugibus, &c.

Ecl. 9. Suetonius de Julio Cæs. cap. 88. *In DEorum numerum relatus est*, &c. *Siquidem Ludis, quos ei primò consecratos hæres Augustus edebat, stella crinita per septem continuos dies fulsit, exoriens circa horam undecimam: creditumq; est animam esse Cæsaris Cœlo recepti, & hac de caussâ simulacro ejus in vertice additur stella.* Hæc est de quâ modò dicebam ex Obsequente. Itàque *Cometes in uno totius orbis loco colitur Romæ in Templo; admodùm faustus Divo Augusto judicatus ab ipso: interiore gaudio, sibi illum natum, seq; in eo nasci interpretatus est: & si verum fatemur, salutare id terris fuit*, ità Plinius l. 2. cap. 25. ubi plura. Rectè uterque, & sapientiùs quàm vulgus, quod animam Julii in astrum hoc transiisse opinabatur. Natum fuit Augusto, salutare Terris; tùm propter conditum Imperium Rom., cùm propter mundo mox natum Salvatorem. Sed & non paucis mortiferum, Cassio, Bruto, Antonio, Lepido, Pompejo, quisquiq; eorum partes secuti.

46. Obiter hîc nota, novam Cometarum significationem, ἀποθεώσεως: Magnorum Virorum à morte animas in astra recipi, & in Cometas converti: scil. ut paullò post evanescerent cum ipsis, & bis morerentur. Ità superstitio quos colit violat. Hæc enim stultitia animis detrahit Heroum, quam

maximè optabant, immortalitatem. Bodinum in Theatro Naturæ l. 2. *tàm ſtultè ſapuiſſe, ut putaret; Illuſtrium virorum Mentes eſſe Cometas; tandemq́ obituras, ut omnia orta, extremos hoc modo triumphos agere, ac propterea ſequi famem, peſtem, bella,* &c. miratur Voſſius l. cit. 3. cap. 9. Et ſunt in ejus Phyſicis multa ejus generis, non tàm miranda, quàm Chriſtianis abominanda. Hoc tamen non ipſe putat, ſed *Theorum* opinantem inducit; Cui ipſe *Myſtagogus* ſatis frigidè regerit: *de rebus tàm arduis nil temerè eſſe affirmandum,* pag. 222. Vulgata aliàs opinio fuit, *mentes hominum eſſe ex ignibus illis cœleſtibus immortalibus,* aut ut Epicharmus Ennii, *ignem de Sole ſumptum,* apud Varron. de Ling. Lat. l. 4. Ergò ſolutas vinculis corporeis redire undè venerant, & in ſtellas converti: undè illud apud Ariſtophanem de Pace; *Verumne ſit, quod vulgò perhibent, quod mortui evadant aſtra?* At magnis viris præcipuum in Cœlo locum, & magna ſidera aſſignavit adulatio, ut apud Poëtas, Virgil. 1. Georg. Valer. Flacc. & Lucan. alioſq;. Sed redeamus.

47. Sub Auguſto quòque apparuit *ſtella Nati Salvatoris:* ejus meminiſſe Chalcidius in Timæum Platonis, *quod non morbos mortemq́, ſed deſcenſum DEI ad homines,* &c. *nunciàvit,* &c. fertur. Sed de eâ Theologi copiosè: vide Spanhemi Dub. Evang. Stellam elementarem, ſed motus ſupernaturalis compotem, DEIque ad Magos extraordinarium nuncium, fuiſſe, ſcire hîc ſufficit. De eâ accipi poſſet, quod habet Plinius l. cit. *Fit & candidus Come-*

tes,

tes, argenteo crine, ità refulgens, ut vix contueri liceat, specieq; humanâ DEI effigiem in se ostendens. Et sanè eadem ferè de hac nostrâ veterum quidam; apparuisse in illâ effigiem pueri crucem gestantis, qui Magos & docuerit & in Judæam duxerit; sic Auctor Imperf. in Matth. Fabulæ auctores *Sethiani* antiqnissimi hæretici: nec dubium ferè, tale aliquid Plinium, ut erat librorum helluo, alicubi legisse. Quo tempore orti fuerint Sethiani non liquet: Nicolaitarum progeniem fuisse veteres testantur, & potuit hoc commentum ipsis fuisse antiquius.

48. Sub exitum Claudii, veneno boletis infuso, hic *DEorum cibus* indè dictus, perempti, & dominante Nerone *assiduum propè assiduum* hoc terrificum sidus; *Inter præsagia mortis Claudii referebatur*, Sueton. & sub Nerone vulgi opinio erat; *mutationem Regis portendere*: igitur *quisnam*, depulso invisissimo Tyranno, *deligeretur*, nec tacitè, *inquirebant*, Tacit. XIV. qui lib. seq. ait; *hoc sidus semper sanguine illustri Neroni expiatum.* Quomodò? Narrat Suetonius; *Stella crinita, quæ summis potestatibus exitium portendere vulgò putatur, per continuas noctes oriri cœperat: anxius eâ re, ut ex Babilo Astrologo didicit; solere Reges talia ostenta cæde aliquâ illustri expiare, atq; à semet in capita procerum depellere, nobilissimo cuiq; exitium destinavit.* Ità diri & cruenti hi Cometæ multis, ipsisq; tandem Neroni; sed & Reip. Romanæ, meliore tamen exitu: & Judææ exitiosus inter hos, ille qui

quasi immobilis Metropoli superstabat anno integro, de quo dixi ex Josepho: nec minus Laodiceæ, Hierapoli, Colossis Asiæ urbibus, quæ post semestrem Cometam terræ motu conciderunt. Mirandum igitur quomodò affirmârit Seneca; Cometam sub Nerone Cæsare apparuisse, qui *Cometis infamiam detraxerit*, l. cit. cap. 17. nisi quod & ille adulari didicisset. Idem cap. 28. *Fecit Cometes, qui Paterculo & Vepisco Coss. apparuit, quæ ab Aristotele & Theophrasto sunt prædicta. Fuerunt enim maximæ & continuæ tempestates ubique. At in Achajâ Macedoniâq; urbes terrarum motibus sunt prorutæ.*

49. Multos omitto sciens; addam alios per saturam: nam neque me, nec Lectorem detinere possum; magis tamen tantùm memorabiles. Ammianus Marcellin. l. 25. antè Joviani obitum, *per continuos dies*, inquit, *velut offenso Numine, multa visebantur & dira: quorum eventus fore luctificos, gnari rerum prodigialium præcinebant.* Inter alia, *visa sunt interdiu* (quod & aliâs contigit) *sidera Cometarum.* Aristoteles tradit & *simùl plures cerni*: nemini compertum alteri, quod equidem sciam, ait Plinius 2. cap. 25. Sic tamen A. D. 729. mense Januario *duo circa solem visi*, unus Orientem præcedens, alter vespere Occidentem secutus: caudam in Aquilonem porrigebant. Duratio fuit duarum septimanarum. Pestis secuta in Oriente, quæ Constantinopoli 300000. homines absumpsisse dicitur: In Occidente Saraceni Gallias vastabant, Luitprandus Rex Romam obsidebat &c. Cent. Magd. VIII. cap. 13. & alii.

50. Re-

50. Rejicit Seneca auctoritatem Ephori, quod scripserit; Cometam *in duas Stellas* discessisse: *Quis enim*, inquit, *posset observare illud momentum, quo Cometes solutus, & in duas partes redactus est?* l.7.Q. Nat. cap.16. At enim Dion. l. 54. antè mortem Agrippæ ea refert signa evenisse, *quæ maximas calamitates præcurrere solent*; Nàm ut cætera non repetam; *Cometa*, inquit, *quùm multos dies urbi imminens conspectus esset. in faces abiit*. Negant certo loco sic impendére posse, ut cui minetur indicet: at quo tempore, sub Arcadio Imp., Gainas Gothorum Dux Constantinopolin cogitabat evertere, *Cometa apparuit, has insidias portendens, qui super Civitatem maximus apparebat, ad ipsam usque terram ferè pertinens, cui similem nunquàm visum affirmabant*, Sozomenus, lib.8. cap. 4. & Socrates lib. 6. cap. 6.

51. Quàm minus ille, *Britannico* de quo Sigebertus A.D.457. *Sexto Imp. Martiani: cujus radio gladius igneus Draconi similis adhærebat: ex ore hujus duo procedebant radii, alter versùs Galliam, alter versus Hiberniam: & hic in septem minores radios terminabatur*. Circa ea tempora Romani in Britanniâ à Scotis pressi, cùm frustrà opem è Galliâ flagitâssent, ad externa Anglo-Saxonum auxilia confugerunt: Hi occupatâ Insulâ septem in eâ regna condiderunt, Beda &c. Sed non minus mirus quem Nicetas Choniates, sub Alexio Comneno, depingit: *Diebus*, inquit, *illis Cometa in cœlo conspectus est, qui gravissimus clades, quæ secutæ sunt, portendit, ipsumq; adeò Andronicum*, auctorem scilicet, *expres-*

sit.

sit. Nam serpentem sinuosum repræsentans, nunc porrigebatur, nunc in spiras se colligebat, nunc cum horrore spectantium, quasi inferiores devoraturus, humani sanguinis avidus, vastum rictum aperiebat. Sed cùm non ultra diei illius reliquum, & secutam noctem durâsset, evanuit.

52. Anno Heralii XXIII. *Terræmotus* factus est in Palæstinâ, & apparuit signum, quod appellatur Δοκίτης *Docites* Cometa trabalis, *contra meridiem, Arabum potentatum prænuncians:* erat verò ξιφοειδὴς, *ensiformis, & duravit diebus Triginta.* Proximo anno mortuus Abubeker, Muhammedis successor, in suum locum abiit, eiq; Omar successit, Theophanes & Paul. Diacon.

Anno Justiniani V. *Lampadias Cometes, quod radios sursum facis instar erigeret dictus,* visus Constantinopoli, seditionem, cædesq;, nam ad XL. millia è populo cæsi, urbisq; incendium significavit, Zonaras Annal. Tom.3. Qui & non multò antè sub Justino *Pogoniam*, sivè *Barbatum*, *radiis deorsùm vergentibus* conspectam refert. Tùm Anazarba urbs *terræ motu* collapsa; *Pompejopolis*, mediâ parte, hiatu absorpta; *Edessa*, Scirto fluvio, qui eam perfluit, exundante submersa. Verùm ἅλις δρυὸς, & satur jam sum historiarum. Alia exempla fortè deinceps miscebo. Ex hac inductione colligunt plerique; Cometas potissimùm iræ & vindictæ esse nuncios, rarò aliquos salutares, nec sine mixturâ malorum magnorum ullum. Idq; confirmant afferendo

Sapientum TESTIMONIA.

53. Ac 1. quidem hanc vulgò communem, & ab omnibus ferè Gentibus, non barbaris, receptam fuisse opinionem, sæpiùs audivimus jam. Quæ *Historicorum* sententia fuerit dictum. *Mortem* inprîmis *regnantium*, ac Principum significâsse innumeris locis testati sunt, ut Augusti, *Eutropius*; Claudii, aliorumq;, *Xiphilinus*; Vespasianus, ut erat facetus, conspectum, ad Regem Parthorum pertinere, qui capillatus esset, jocatus; mortis nuncium esse mox sensit, *Sueton. Xiphilin.* de Macrino, *Dio*: cui successit pestis Imperii Heliogabalus. A. D. 218. De Constantino M. Anno D. 337. *Eupropius* l. 10. *Denunciata mors ejus per crinitam stellam, quæ inusitatæ magnitudinis aliquamdiu fulsit*: de Joviano, *Amm. Marcell.* ut & Valentiniano, l. 30. *nàm diebus antè paucissimis, ruinas fortunarum indicantia celsarum, arsêre crinita sidera Cometarum.* Biennio antè obitum Ludovici Pii Imp. A. D. 837. *ut Calvis. ex Aymon.* 3. April. *Cometa sidus, Dirum semper ac triste portentum, in signo Virginis apparuit, intra penulam ejus & caudam serpentis*, Hydræ, *corvumq;* (eo ferè loco, ubi nuperus conspectus primùm,) *qui cùm per XXV. dies, Leonis, Cancri, Geminorumq; signa pertransiisset, in capite Tauri tandem defecit.* Imperator tùm piè; dicenti ex Prophetâ, *nòn esse metuendum à signis Cœli*, Jerem. 10. v. 2. *Non alium*, inquit, *timere debemus, præter illum qui nostri, hujusq; sideris Creator est: sed ejus clementiam non satis mirari & laudare possumus, qui nostram inertiam, cùm simus peccatores & impœnitentes,*

tes, talibus indiciis dignatur admonere. Quia ergò & me & omnes communiter, hoc ostentum tangit, omnes pro posse & sapere, ad meliora festinemus: ne fortè, misericordiam illo prorogante, & nostrâ impœnitudine impediente, nos illâ inveniamur indigni, refert scriptor qui præsens adfuit, & repetit Vossius l. cit. Rege digna sententia, Pio nomine & re, & cùm omnibus, tùm Regibus inprimis, auscultanda, legè totam historiam. Neque plura in hac classe addo: nàm & qui recentiora tempora attigerunt historici, eandem opinionem tenuerunt.

54. Jam 2. *Poëtarum* Testimonia multa audivimus. Homerus, ut apparet, hanc stellam crinitàm, 4. Iliad.

ἢ ναύτῃσι τέρας, ἠὲ στρατῷ εὐρέϊ λαῶν

Vel nautis portentum, vel exercitui lato populorum appellavit. Imitatus manifestè Claudianus 1. Rapt. Proserp. *non illum navita tutò, Non impunè vident Populi*. Virgil. l. 1. Georg. *Dirum sidus* dixit. Silius 1. *Lethiferum micantem*, & *crine flammifero terrentem FERA Regna Cometen*. Virgilio item 10. Æn *Cometæ sanguinei lugubre rubent*. Lucanus l. 1. *crinemq; timendi sideris, & terris mutantem regna Cometam*. Silius l. 4. *Regnorum eversor rubuit lethale Cometes*. Petrus Apollonius Collatius (de cujus ætate Scaliger in Hypercrit. Margarinus tamen annis abhinc ferè mille scripsisse putat) lib. 1. Excidii. Hierosolym. inter alia *cœli minacis monstra, Igneum gladium* descripsit, *sanguineis sparsum maculis, crinesq; timendi sideris*. Præfatus ista pia-*pia cura Tonantis*

Scili-

Scilicet in magnis semper fuit ista ruinis,
Humanum monuisse genus : nec publica mundo
Pœna venit, cui non facies prænuncia cœli
Efficiat diversa fidem, &c.

Huc inprimis faciunt Sibyllina Oracula, quorum apud eos, qui talia contemnere docent, aliàs magna est auctoritas, l. 3. ubi de Cometâ;

Stella relucebit, gladii mortalibus index
Et famis, & mortis, præclarorumq; Virorum,
Atque Ducum interitus, &c.

Quod & Connimbr. allegant.

55. At 3. *de Philosophis* supervacaneum est dicere: præter Epicurum cæteri ferè omnes veteres consentiunt, varia partim naturaliter, partim divinitùs, mala portendere. De Aristotele & ejus asseclis notius est, quàm ut prolixè agendum sit, tædetq; omnibus obvia exscribere. Quare 4. ad *Christianos Doctores* veniamus, quos Patres salutamus. Hos inter Synesius de Calvitio totum hoc argumentum, secutus Aristotelem, absolvit. Ille hos ψευδονύμους ἀστέρας ait significare, *publicas calamitates, populorum* ἀνδραποδισμοὺς, *Urbium eversiones, Regum interitus: nihil parvum, nihil mediocre.* Sic Iscanius, vulgò Cornelius Nepos, de Bello Trojano l. 2. *regna Cometæ dispensant.* Damascenus de Orth. Fide l. 2. cap. 7. vocat σημεῖά τινα θάνατον δηλοῦντα βασιλέων *signa quædam mortis Regum nuncia*; ac verè ait *Divino imperio suo tempore existere, & dissolvi, nec esse stellas.* Id visum fuisse quibusdam dictum est; Aristoteli & Manilio, &c. *Electram*, unam Plejadum, quidam crediderunt, raro conspicuam.

Diffu-

Diffusamq; comas cerni, crinisq; soluti
Monstrari effigie: diros hos fama Cometas
Commemorat, &c. Avienus in Phænom.

Sic Honórius sentisse videtur de Imag. Mundi cap. 137. *Cometa sunt stella crinita flammis, in Lacteâ Zonâ versùs Aquilonem apparentes, regni mutationem, aut pestilentiam, aut bella, ventos, æstus, vel siccitatem portendentes.*

56. Eusebius 3. Histor. Eccl. de prodigiis antè excidium Hierosol. *Mollire*, inquit, *mentis eorum duritiam nitebatur divina majestas, signis & prodigiis cœlitùs datis, terroresq; & minacem dexteram ostentando potiùs quàm inferendo.* Sequitur narratio de Cometâ &c. Sic Egesippus, quisquis fuit, l. 5. cap. 44. *Si voluissent credere, evidentia imminentis signa excidii habebant: quibus veluti claris vocibus admonebantur, finem sibi affore. Nam per annum fermè, supra Templum ipsum Cometes, passim ignis & gladii quandam præferens similitudinem, denunciabat quoque ferro, & igni, gentis & regni, urbisq; ipsius vastitatem futuram. Quid enim similitudo gladii, nisi bellum? Quid ignis nisi incendium denunciaret?* Putes ad id Manilii allusum l. 1. extr.

Quùm fera Ductorem rapuit Germania Varum,
Infecitq; Trium legionum sanguine campos;
Arserunt toto passim minitantia Mundo
Lumina, & ipsa tulit Bellum natura per ignes,
Opposuitq; suas Vires, finemq; minata est.

57. Sanè Basilius, ubi negat *Stellam Magorum fuisse Cometam, qui Regum mutationes & nova Imperia*

peria portendere videatur; hoc non negat, homil. de Hum. Christi Generat. Origenes, quem Eusebius, Augustinus, aliiq; communiter secuti, *Signa cœlestia nihil quidem in fatis efficere, significare tamen nonnihil affirmant*, ex ejus hom. 2. in Genes. Cometæ prodigiis jure annumerantur, quæ quodammodò *contra naturam* fiunt: undè autem *prodigia, nisi quod porrò dicant, id est, futura prædicant?* Augustin. de Civ. DEI l. 21. cap. 8. Eorum motum *regi ab Angelis*, exemplo Stellæ Magorum, ex eodem de Mirabil. S. Scr. vel quicunque Auctor est, ut & in Serm. de Temp. & Theophylacto in cap. 2. Matth. & aliis, confirmari potest. Quâ de caussâ? nisi quia DEI q. ad homines Linguæ cœlestes sunt? Illud omninò certum est, quod Johann. Saresber. l. 2. Nug. Curial. cap. 13. habet: *Hoc divinæ miserationis est, quod signorum suorum indicio, ignorantiam nostram quandoq; præmunit. Cometâ siquidem apparente*, inquit, *creduntur imminere Comitia* (alii legunt *tonitrua*, rectiùs *exitia*) *An ignoras terris mutantem regna Cometem?* Neque, puto, quisquam Ecclesiasticorum Doctorum, antè hos ex Epicuri Ludo, unquàm negavit. Ipse Philostorgius l. 10. sect. 8. cùm descripsisset, *insolitum in cœlo Lumen κώνυ σχῆμα præferens, quod plusquam IV. mensibus duravit*, sub Theodosio Juniore, etsi propter figuram inusitatam negârit fuisse Cometam; tamen testatus est *fuisse σημεῖον πολέμων μεγάλων, καὶ φθορᾶς ἀνθρώπων οὐ ῥητῆς σύμβολον, signum gravium bellorum, & indicium incredibilis hominum interitus*. Glycas Annal. p. 1. cùm præfa-

D tus

uis esset, *id omnium confessione constare; nos de signis quibusdam, id quod futurum est, quamvis obscuriùs, prævidere & conjectare posse*; *Quid*, inquit, *multis opus est? qui conspiciuntur in aëre Cometæ, naturali quidem ratione oriuntur; sed interim vel Regum, vel aliarum illustrium personarum interitus denunciant, quemadmodùm Magnus ille, Cœlestiumq; rerum interpres Basilius, docet. Interdùm æstus, vel ventos subsecuturos indicant.* Idq; *miseratione divinâ* ait evenire, *ut signa nobis subministret, de quibus futura prospicientes, hoc pacto securitati nostræ consulamus.* Quod ità communis hominum sensus confirmat, ut ex paganis plerique crediderint, teste Manilio suprà num. 35. Quamobrem, ut hanc *alteram Quæstionem* concludamus, audire decet

SACRÆ Scripturæ Oracula:

58. Quod vulgò dicitur;

Prodigia sunt mali imminentis nuncia:

id S. Literæ passim confirmant, cùm testimoniis quibus talia prædicuntur, tùm exemplis quibus evenisse referuntur. Nàm quod de Ægyptiis habet Herodotus: *Plura ab eis prodigia comperta sunt, quàm à cœteris omnibus hominibus: nàm cùm prodigium extitit, scribunt id, observantes quomodò evenerit: & si quandò postmodum hujus simile extiterit, exemplo prioris putant eventurum*: hoc de Sacris Scriptoribus, Populoq; DEI, manifestum est affirmari posse. Quæ in Ægypto, ante Populi liberationem, edita sint, celebrat David Psalm. 78.

v. 12.

v. 12. 43. & 105. v. 27. Quæ antè Chaldaicam & Romanam Hierosolymo eversionem; prædixit olim Joël, cap. 2. v. 10. & 30. neque pluribus nunc opus est. Ipse nos Dominus, si talia fiant, oculos aperire, diligenter attendere, & quæ prædicta sunt accurato studio expendere jussit, Matth. 24. v. 15. Luc. 21. v. 28. &c. Neque abs re est, quod talia dicantur אתות *Othot*, à *veniendo*, quod aliquid venturum significent; sivè quod *Literæ* q. sint, in Tabulis cœli depictæ, ex quibus futura legi queant: & מופתים *Mophtim* monstra, vel signa *evidenter* aliquid *demonstrantia*: & apud Chaldæos זמנין *Zimnin* q. d. *citationes*, quibus vel Creaturæ ad pugnam cientur, vel homines ad DEI tribunal vocantur. Optandum erat, ut aliquis hanc materiam *de Prodigiis & Signis* ex S. Literis, debitâ industriâ elaboratam, nobis explicaret.

59. Inter hæc sæpissimè IGNIS memoratur, & alia quæ ad hunc locum propriè spectant, μετέωρα. Et quamvis Cometarum nulla nomine tenus fiat expressa mentio; neq; illi ullum proprium habere nomen videantur in S. Literis; (Chaldaicè & Thalmudicè dicitur hoc sidus, זיקין *Zikin*, à *Zakan* barbâ, q. *barbatum*) tamen sub nomine *Ignis* prodigiosi, & *stellarum* illos describi nil vetat, Judic. 5. v. 20. de Sisarâ dicitur: *De cœlo dimicatum est, contra eos: Stellæ, manentes in ordine & cursu suo, adversùs Sisaram pugnaverunt.* Quonam modo? *DEus*, inquit Philo Biblicus, *præcepit astris; Descen-*

dite, inquit, & incendite inimicos meos, ut sciant virtutem meam: & descenderunt astra, & expugnaverunt castra eorum. Si ut sonant verba accipias, fabula erit. *Sidera in stationibus suis,* velut exercitus in acie, steterunt: Sed, ministerio Angelorum *Cometas* & fulgura, ventorumq; procellas excitatas, ejaculari visa sunt; Indè *Danicus Terror*, & clades hostium, sic Abulentis & pòst alii Commun. sic Theodosio

--Militat æther, & conjurati veniunt ad classica venti.

Neque incredibile est; noctu, quâ pugnatum fuit, repentè terrificum Cometam, qui gladium igneum, ex aëre in terram usque, demitteret, conspectum; quem procellæ & terræ motus comitarentur, ità in Seder olam, *omnia quæ in cœlo & terris sunt contra Sisaram pugnavisse,* dicitur.

60. De Chaldæorum exercitu Joël. 2. v. 3. *Antè faciem ejus ignis vorans, & post eum exurens flamma:* Quomodò ante? De igni qui Chaldæis in argenteis altaribus ante exercitum præferri solebat, non ineleganter interpretatur Sanctius, vide Comment. meum in Joëlem, primitias meorum scriptorum, Anno 1640. Spiræ editum. At simpliciùs *de Cometâ* intelligemus, qui tùm quoque visus fuerit, cùm hæc Propheta nunciaret, ut ante ultimum Urbis excidium. Et hic potuit *siccitatis æstusq;* ejus caussa fuisse, quam cap. præced. v. 19. 20. deploravit. Sic posteà cap. cit. 2. v. 30. inter Prodigia ultimæ eversionis recensetur *Ignis & Vapor fumi.* Nam ignis quo Judææ urbes, ipsaq; Regina Hierosolyma,

rosolyma, à Romanis incensæ conflagrârunt; & cætera mala, non prodigia venientis ruinæ, sed ipsa fuerunt. Præcessit igitur in terrâ *Sanguis* per varias seditiones largiter effusus: in aëre *Ignea meteora, & fumi*; in cœlo horrenda *Solis & Lunæ deliquia*. Quæ omnia à tempore Passionis Dominicæ, usque ad Urbis & Templi Halósin evenerunt. Sed veniamus ad ejus prodigii significationem, quod hoc loco, quem sub manibus habemus, describit *Jeremias*.

61. Quid ergò *Virga vigilans*, cauda Cometæ? celerem imminere DEI vindictam. *Quia*, inquit *Dominus, ego vigilabo super verbo meo*, festinabo, *ut faciam illud*. Quid *olla succensa*, corpus Cometæ ollæ ardenti simile? modum vindictæ & instrumentum, locumq; undè ventura erat; scilicet *ab Aquilone*, à Chaldæis. *Nam ab Aquilone pandetur malum*, exitium per hanc ollam flammas undique spargentem ostensum, *super omnes habitatores Terræ hujus*. Ipse *Eventus* posteà per ὑποτύπωσιν ità ob oculos ponitur, ut & *caussa* puniens *Principalis*, DEUS; & *ministerialis*, populi Regnorum Aquilonis; & *Objectum* pœnæ, Hierosolyma, cæteræq; urbes Judææ; & *caussa promerens*, justitiam divinam provocans; apostasia à DEO & idololatria; & denique *finis*, gloria Divinæ Justitiæ, disertis Verbis exponantur. *Primò itaque DEUS pœnam minatur: deinde τὸν τρόπον modum indicat*, ut habet Chrysostomus. *Virga DEI vigilat, cuncta Populi peccata considerans, ut percutiat & corripiat delinquentes. Ad hoc enim Dominus corripit ut emendet.*

Quibusdam gradibus peccantibus tormenta tribuuntur, ut paullatim veniant ad salutem. Qui noluerint percutiente Virgâ emendari, mittuntur in ollam æneam atq; succensam. Sancti autem non sunt habitatores terræ, sed advenæ & peregrini, hæc ex Hieronymo. *Hæc enim maxima DEI medicina est, servare ægrotantem terrere, ad sanam mentem inducere, per visionem ipsam, per ocularem intuitum, reducere, & abstrahere, locumq; ac tempus dare ad pœnitentiam. Quâ de causâ aliquantisper adhuc moratur, idq; molitur, ut fidem adhibeant διὰ τῆς ὄψεως, mentem ipsum concutiens, vivamq; & spirantem orationem exhibens*, Chrysostomus.

62. Ex his tandem omnibus conficitur

Conclusio 1. *Cometas non tantùm esse signa Physica*, Mundi q. ægrotantis, & ut sic dicam febri ardenti, quam πυρετὸν S. scriptura, Medici καύσωνα appellant, laborantis: cujus *symptomata* sint, quæ Cometis accidunt & eos sequi solent; venti, tempestates, æstus, siccitas, terræ sterilitas, aëris intemperies, morbiq; & mortes, de quibus Connimbr. ex Arist. Ex quibus πρόγνωσις de ipsâ Mundi q. ægritudine & causis institui possit: nàm juxta Aratū,

Crinitæ existunt multæ squallentibus annis.

In Phænom. Ità inter alia Manilius l. 1. circa finem:

Funera cum facibus veniunt, terrisq; minantur
Ardentes sine fine rogos, quàm Mundus & ipsa
Ægrotet natura, novum sortita sepulchrum.

Ubi tamen nota 1. Talia sequi inprimis Cometas aërios, qui quò nos propiùs tangunt, eò magis feriunt: æthereos verò, *per Consensum & Sympa-*

thiam

thiam mundi superioris, cum inferiore, ut rectè statuebat Nuperus Auctor Viennensis, non minùs afficere terrena corpora, sed occultiùs & subtiliùs: 2. Non sequi autem semper, nisi & causſæ particulares ac propiores concurrant. 3. Sæpè effectum itàque suspendi, vel ab his, vel à primâ causſâ. 4. Tandem tamen *Mundo esse salutares*; ut ex morbis debellatis oritur constantior sanitas. Sic enim *DEus magna hac corpora curat, ut inæqualitatem revocet ad coæquationem*, &c. *Per omnem enim naturam commeat, rumpendo, concinnando, solvendo, jungendo, fundendo: Aridum liquefacit & solvit, guttas evaporat, laxatum aërem condensat, continenter superna submovet, & inferiora stabilit: Hæc est Mundi ægrotantis curatio!* ut piè vereq; Heraclitus in Epist. ad Amphidamantem: verùm etiam, quæ est

63. Conclusio 2. esse *frequenter Signa Hyperphysica*, à DEo creata & assumpta, ad significandas eas calamitates, quas homines suo sibi q. jumẽto, suâq; culpâ, accersunt. Hac ratione *Imperiorum* portendunt *Mutationes*; eaq; quæ vel præcedunt eas, vel sequuntur: qualia sunt; Regnantium mortes, bella, eversiones urbium, vastitas regionum, & id genus. Sic ergò multis *funerea* faces sunt, aliis tamen *salutares*; DEI electis semper: his enim fiunt signa Theologica, & ἔμψυχοι λόγοι, ut dicam cum Chrysostomo, *vivæ commonitiones*, de Mundo, de Angelis, de Microcosmo, inprimis de Temperamento Misericordiæ & Justitiæ Divinæ. Quæ omnia ex dictis adeò sunt manifesta, ut neque qui Epicurum defendunt, audeant negare. Hoc

scilicet *Animæ Testimonium est. Neque DEUS, neque natura mentitur: ut & naturæ & DEO credas, crede Animæ*, ait Tertullian. de Testim. Animæ cap. ult.

64. Sit itàque immotum, Cometas *Iræ Divinæ* nuncios esse, sed & *Clementiæ*: Timendos iis, qui non timent DEUM- *Quia non metuendi*

Caussa, Timere DEUM: quem quisquis non timet unum,

Omnia jure timet, ut S. Paulinus cecinit.

Quod non semper eveniant, quæ minantur; indè est, quia *minæ* plerumq; sunt eventuum, *non caussæ*. Arbitraria signa sunt DEI, terrere sæpiùs volentis, quàm ferire, Jérem. 18. v. 7. 8. 9. Amos. 9. v. 8. 9. 10. Quod ajunt, *non consistere, neque uni loco impendére*; utrumque aliter esse docuimus: nàm & quidam immobiles sunt, & super certa loca fixi: cùm verò altiùs evehuntur, supra plurium Populorum vertices, pluribus meritò metuendi. Deniq; *Optimates magis respiciunt, quàm plebejos*: quia major de illis cura est DEO. Et quamvis *unius corruptio, sit alterius generatio*; tamen vicissim unius generatio, alterius est corruptio. *Clades Turcarum sunt nostra victoria*: sed Turcarum victoriæ sunt nostræ clades. *Neutra pars*, inquis, *habet, quod cælitùs illas magis metuat, quam has speret*: Verùm rectissimè subnectis; *si humana omnia sint paria*: ubi igitur non sunt, habet altera quod magis metuat, quàm quod speret. Et uti

Iliacos intra muros peccatur, & extra;

Sic intra Ecclesiam & extra: graviùs tamen intra,

quàm

quàm extra: sæpiusq; irascitur DEUS suis, quàm extraneis; *Quia magna ira est: quandò peccantibus non irascitur* DEUS, Hieronym. ad Castræsium: *tunc enim magis irascitur DEUS, cùm non irascitur*, Bernhardus serm. 42. in Cant. vide Amos. 3. v. 2. Luc. 12. v. 47. &c. Quamobrem superest, ut expediamus.

65. Quæstionem Tertiam: *An & undè cognosci possit, quid Cometa & quibus indicent?* Vehemens hîc *Gassendus*, & acutus: verùm vehementia sine caussâ est; fluctus movet in simpulo: *acumen nimis tenue*, quod de Chrysippéo dixit Seneca, *retunditur, & in se replicatur: pungit, non perforat. Dices*, inquit; *Cometas divinitus ad aliquid nobis significandum usurpari: Ac sanè id fieri posse non inficior.* Benè habet: & fieri & adeò posse fieri, verò & argumentis vicimus. Quid ergò? *sed interim*, pergit, *undénam constat id reipsâ fieri? an aliundè, quàm ex Vanitate, quâ miseri turgescimus, dùm digni nobis ipsis videmur, propter quos hæc ostenta fiant? Primùm* si *ostenta* sunt, quomodò nihil ostendunt? & cui, si non nobis? an potiùs brutis, in ventrem pronis? an Angelis, qui consilii divini conscii & administri, talia nostri caussâ efficiunt ac moderantur? *Deindè* an *indigni nos*, propter quos fiant? propter quos omnia & fiunt & facta sunt, quosq; DEUS in hoc q. Theatro posuit, *ut spectatores simus rerum supernarum & cœlestium, quarum spectaculum ad nullum alιud animantium genus pertinet*, ut Cicero rectè judicavit: denique quorum caussâ ipse Mundus, & ut dicam quod ma-

ximum eſt, ipſe DEus Verbum Homo factus eſt. Quis unquàm de Homine tàm abjectè, quis æquè in DEum ingratè ſentit? niſi Epicurus, quem loquentem hîc mihi omninò videor audire. *Undenàm*, inquit, *conſtat?* diximus, undè: ex teſtimonio Naturæ, Experientiæ, Animæ, & DEI ipſius *Magiſtri magiſtrorum*, ut loquar cum Tertulliano. His immorari nimis longum eſt. Pergamus, & audiamus cætera.

66. *Quid enim? declaravitne Ter Maximus DEus, fore, ut ſi quandò Cometa in occaſum tendat, caveamus ab externis; ſin in ortum, à domeſticis: An Principes admonuit, ut caveant ab iis Cometis, qui matutinum occupant ſignum, factum ipſis horoſcopum, aliasq́ consimiles nugas?* Rectè; nugas nugonibus iſtis maximis relinquamus; DEUS non nugatur: alia ſeria & cavenda declaravit, & admonuit, quæ mox dicentur: nàm indignos nos dignatus eſt alloqui & erudire: ut *ſcias hominem non eſſe tumultuarium opus*, neque temerè *ex limo* Epicuri *calefacto, uterisq́ neſcio quibus, quos radicibus terræ cohærentes primùm ajebat increviſſe, membratos proveniſſe*, apud Cenſorin. de Die Nat. cap. 4.

67. Quid porrò? *Qui patienter*, inquit, *iſtos feramus, qui ſic ſpeciatim omnia definiunt, ſic bellè ſibi ſapiunt, quaſi, quod ille ajebat, Jupiter Opt. Max. admiſerit ipſos in concilium DEorum.* At enimverò nos neutros patienter feremus, nec ariolos iſtos curioſos, nec Epicurum contra Providentiam grunnientem. Quid tùm? annon obſequio patienti audiemus & feremus, qui, quantum opus nobis

bis est, & sufficit, talia ex Verbo DEI, & rectâ ratione definiunt, nec sibi sapiunt, sed DEO? Nam quid *Jupiter ille*, nec bonus, nec magnus, nedùm Opt. Max. *Junoni sua in aurem dixerit*, nauci facimus, ut & ipsum, cum toto concilio DEorum suorum. Quid multa? *Nemo scilicet*, inquit, *satis attendit; quia neq; sibi cum Senecâ satis id objicit: Ergò tu in tantis erroribus es, uti existimes, DEOS mortium signa præmittere, & quicquam in terris esse tàm magnum, quod perire mundus sciat.* Obsecro Te, Christiane Lector!

Ut nemo in sese tentat descendere! nemo!
Et tu, ô bone, in tantis erroribus es, uti neges DEum mortium signa præmittere, aut mortales variis modis suæ admonere fragilitatis? Mundus nihil scit; DEUS omnia; etiam capillos capitis nostri, quos in numeroso habet. Potestne magis esse error abominabilis, quàm negare hoc? ac statuere, DEO nesciente perire, non dico Principem, sed vel unicum ex infimâ plebe, hominem? quo nihil majus habet mũdus? Verbum nõ ampliùs addo.

68. Hîc si dixero & demonstravero; *Undè cognoscere possimus, quid & quibus Cometæ portendant?* Caussa perorata est. Faciam id breviter; nàm in calce sumus. *In manibus terra.*

Undenam igitur? *Tria* invenio *cognoscendi principia:* 1. *Sophisticum* falsum & fallax; 2. *Topicum*, conjecturale & probabile; 3. *Apodicticum*, demonstrativum, & infallibile. De singulis pauca; nàm totum hoc exhaurire, nec hujus loci est, nec meæ professionis.

69. Sophi-

69. Sophistica Principia sunt, qualia vulgò Astrologi, ex vanis & superstitiosis paganorum lacunis, afferunt. Talia sunt quæ Plinius recitat l. 2. c. 25. *Referre*, inquit, *arbitrantur, in quas partes sese jaculetur*; de quo posteà: *aut cujus stellæ vires accipiat*; quod æquè in abdito est: *quasq; similitudines reddat, & quibus in locis emicet*: V. gr. *Tibiarum specie, Musicæ arti portendere: obscœnis autem moribus, in verendis partibus signorum: ingenuis & eruditioni, si triquetram figuram, quod ratamve, paribus angulis, ad aliquos perennium stellarum situs edat: Venena fundere in capite Septentrionalis Austrinave serpentis.* Horum quædam adeò sunt germanæ gerræ, ut vel Crasso risum queant extorquere: ut si quis dicat, *acontiam* minari sagittariis, *Pogoniam* barbatis, *Xiphiam* gladiatoribus, *Ceratiam* cornutis, *Hippeum* equitibus, *Pithiten* vel doliariis, vel crassis ventribus: sed pergo. *Solet enim stultitiæ notam incurrere, quisquis laborat stultissimè dicta refellere*, ut quidam dixit.

70. Ad hanc classem refero, quæ ex Ptolemæi quadripartito operè & Centiloquio promuntur: *Si Cometæ, undecim signis à sole distantes, in cardinibus apparuerint, Rex aut Princeps morietur: Sin in loco succedente, benè habebunt se ejus thesauri, sed gubernatorem mutabit; at si in declinante, repentinæ mortes erunt; Si ab occasu moveatur in ortum externus hostis veniet; sin contra, domesticus. Martiales & Mercuriales*, quos ex coloribus volunt agnosci, illos flammeos & rubicundos; hos albos &c. *bella, exilia, mortes portendunt*: Mars enim discordias & cædes;

cædes; Mercurius dolos & fraudes significat. *Loca, in quibus futura contingent, ex locis signorum Zodiaci, & ex iis, quæ sunt in directo stellæ caudatæ, cognoscuntur; Species eventuum, ex formâ accedentis: duratio, tempus indicat: cùm manè apparebit, mox eveniat; cum vesperi, tardius.* Sunt alia ejus generis plurima, quæ doctissimi quiq;, ut incertis, imò falsis, hypothesibus nixa, ridenda propinant. Neque nunc in Astrologos conjectores disserendi locus est, & materiam hanc Summi Sanctissimiq; viri dudùm occupârunt. *Artes has*, quas Ægyptii & Chaldæi, sed serò, ut ex Senecâ didicimus, pepererunt; Arabes intermortuas pænè ex Orco reduxerunt, Christiani quidam, si tamen, ornare studuerunt; damnatas DEI Verbo, & Ecclesiæ Catholicæ consensu, sæpè è Rebuspubl. proscriptas; has, inquam, *omnes artes, vel nugatoriæ, vel noxiæ superstitionis, ex quâdam pestiferâ societate hominum & Dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitùs repudiandas & fugiendas Christiano* esse, rectè censuit S. Augustinus, quâ de re vide *Alex. de Angelis in Astrolog. Conjector.* lib. 5. & alibi passim.

71. Topica, quæ experientiâ & ratione probabili, cum S. Literis non pugnante, nituntur, opinionem efficiunt, cui tamen aliquandò falsum subesse potest. Talia sunt, quæ nobis *Propheta noster* suggerit, sumta 1. *à colore, & figurâ:* igneus ille, quem vidit, similis, quoad caudam, Virgæ, seu baculo, qualem Judices populi gestare solebant; quoad corpus, ollæ succensæ, vindictam DEI judicis, & ignem, id est Halósin, minabatur. Sic *candidum* salutarem ad propagandam fidem; *Sanguineum & rufsum* bella; *nigrantem & obscurum*, famem; *pallidum*, mortes

mortes prænunciare, ex Apocal. cap. 6. v. 2. & seqq. conjicere licebit. De variis figuris & eventis exempla suprà attulimus.

72. Deindè, 2. *à Motu*. Nàm celeritas proprii motus, celerem pœnam nuntiabat; eaq; mox post *Josiæ* Regis secuta est *mortem*, meritò justis threnis deploratam, 2. Paralipom. cap 35. v. 25. Sic enim Divina Providentia Regna muratura, è medio tollit Principes, quorum incolumitate stat Salus publica, quiq; pietate ac justitiâ suâ properantem vindictam possint remorari. Horum igitur obitum etiam à Cometis significari, nihil puto vetat: is enim plerunque calamitatum intentatarum principium est. Quod ad publicas preces nobis esse debet incitamentum, Jerem. 29. v. 7. Baruch. 1. v. 11. 12. 1. Tim. 2. v. 1. 2. 3. Adulator est Firmicus cùm scribit: *Solus Imperator stellarum non subjacet cursibus, & solus est, in cujus fato stellæ non habent decernendi potestatem: Cùm enim sit totius orbis Dominus, fatum ejus DEI summi judicio gubernatur: & quia totius orbis terreni spatium Imperatoris subjacet potestatibus, etiàm ipse in eorum DEorum numero constitutus est, quem ad facienda & conservanda omnia divinitas statuit Principalis*, l. 2. cap. ult. Nàm ut *de Fato* stellarumq; potestate impiè proposuit: *in Manibus Domini omnes sunt sortes nostræ!* ità optimè *de Providentiâ speciali*, in summos rerum arbitros, subjunxit: Verùm contrarium potiùs inferre debuit: Quæ contra aut supra naturam in cœlo spectantur, tantò magis metuenda sunt summatibus, quàm infimatibus; quantò major de illis cura est Numinis, majorq; ex eorum interitu calamitas. *His stantibus omnia florent!* Sic judicavit suprà num. 53. Ludovicus Imperator Anno 837. verè Pius. Illud verò quod præfatus erat Firmicus; *Non oportet, nec licet, ut de statu Reip. aliquid nefariâ curiositate dicamus; sed & sceleratus atque omni animadversione dignus est, si quis interrogatus de Fato dixerit Imperatoris:* hoc inquam, in pagano Astrologo tantò magis laudandum est, quantò minùs ferenda nostrorum Calendariographorum temeritas, piis omnibus execrabilis.

73. Adhæc

73. Adhæc 3. *è terminis motus*: Nàm *ab Aquilone* veniens noster Prophetæ, tendensq; *Hierosolymam*, undè & quo ventura esset pœna designabat. Sic qui certæ regioni, aut urbi impendent, quorum exempla vidimus, quibus minacès sint, ipsi demonstrant. Ità non abs re est, quod nostrum, (quem *in Hydrâ* primùm conspeximus, signo aqueo; ex quâ *ad Tropicum Capricorni* delatus, reversusq; *in Eridano & Ceto* apparuit, undè *in Arietem* provectus nobis propiùs illuxit;) docti quidam conjectant, *Aquaticis & Marinis populis minari, à quibus bellum in Europâ conflatum, ad Indos fortassis profecturum, indè in Europam reversurum, non sine fundamento*, metuendum videatur.

74. His addi potest 1. *duratio*, moram malorum; & 2. *frequentia* talium, certitudinem ut sigillis obsignatam, innuens. Quid frequentes Cometæ sub Nerone, & qui antè ac post Ludovici Pii obitum visi, denotârint, ex historiis manifestum est. Qui ejus obitum præcessit, nostro huic nupero, valdè similis apparuit. Si de similibus simile ferri debeat judicium; conferamus tempora, ejusq; Potentiæ, quæ sub Pio isto Imperatore cœpit, longisq; Ecclesiasticorum ac Politicorum collisionibus aucta, per octingentos annos huc usque progressa est, Periodum consideremus.

75. *An ex asterismis*, intra & extra Zodiacum, *significatio peti possit?* minùs certum est. Celebres tamen Astrologi ferè conveniunt hodiè; *Loca illa Imaginum Symbolica, eò quod Intelligentia Cometa Rectrix non ignorârit, elegeritq; præ aliis ad cursum Cometæ conficiendum, non Vanè assumpta fuisse; idq; ajunt, Symbolorum Interpres sibi aliisq; haud dubiè persuadebit*: Verba sunt Astrophili cujusdam, ex Judicio ejus de Cometâ Anni 1652. Coloniæ impresso. Certum est, hos asterismos nullas ad efficiendum vires habere. Si quæras quid significent? Respondebo interim, illud vetus; *Non liquet.* Quàm antiqui sint isti asterismi? qui primi Cœlum hieroglyphicis imaginibus inscripserint? quo fine? quid singulæ signent? negotium majoris curæ & altioris est indaginis. Nos ad exitum properamus; *Vide Alex. de Angelis l. 4. cap. 23.*

76. Hacte-

76. Hactenùs *Topica* & conjecturalia: supersunt Apodictica & demonstrativa, quæ *ex Revelatione divinâ* pendent; non quidem nunc *immediatâ*; quam post S. literas nuspiàm exspectandam scimus, & si vel alicui obtingeret, an verè sit? nesciremus: quod alibi demonstratum satis est, in judicio *de Novis Prophetis*, quod *Apocalyptico Indici*, contra Anonymi *Clavem reseratam*, præfixum extat: Ergò ex eâ quæ per S. Scripturam Communis est omnibus fidelibus.

Scimus autem 1. *Magnis peccatis magna deberi supplicia:* 2. Quid DEUS hoc ipso loco Jeremiæ, *apostatis & idololatris:* non tàm crassis illis extra Ecclesiam, quam & subtilioribus intra eam, comminatus sit? 3. *Gravius punire DEUM Populum suum*, quàm hostes, dùm in terris versamur, ut conversæ Electorum reliquiæ olim salventur in Cœlis. 4. *Horrendas calamitates, horrendis à DEO indicari prodigiis?* 5. Nos propè à fine Mundi abesse) *tempusq;* in quod incidimus, *ultima ira*, & DEI, & permissu ejus Diaboli, *esse*. Denique 6. quas pœnas, & quibus, ante novissimum Diem-*quem nobis Vatum prædicta priorum Terribili monitu horrificant*, Daniel inprimis, & S. Johannes in Apocalypsi, omnium ferè Christianorum Interpretum consensu, prædixerint. Quæ si singula explicare cuperem, nova & longa mihi exordienda esset tela.

Anno Dom. 1106. *insolita stella in Austrum & Occidentem lucere visa est: & per 25. dies eâdem semper horâ circa vesperum splenduit. Non multò post Cometes longos & flammeos crines manè ducens apparuit.* Elmerus Monachus Malmasburiensis, hoc conspecto, exclamâsse dicitur apud Schedelium, citante Wolffio Cent. 12. pag. 346. *Venisti tandem, venisti multis matribus lugendum malum! dudum est, quod te vidi: sed nunc multo terribiliorem te intueor, Patriæ hujus*, Angliæ, *excidium supremum minantem!* Nos & timeamus; nam justus semper timidus est; sed & speremus: parati ad quidvis ferendum dicamus;

Salve flagellum DEI!

suspiremus;

VENI DOMINE JESU, VENI!

Amen.

ML